ARDEA

TIJDSCHRIFT DER NEDERLANDSCHE ORNITHOLOGISCHE VEREENIGING

JAARGANG 36	JUNI 1948	AFLEVERING 1/2

Avifauna van Zuid-Beveland

door

D. A. VLEUGEL, J. A. M. WARREN en G. F. WILMINK

Inleiding

Wat tot op heden van de Zeeuwse avifauna bekend is geworden staat verspreid in allerlei mededelingen en artikelen en is dus zeer onoverzichtelijk. Wel is van het eiland Schouwen de vogelrijkdom vrij goed bekend, vooral door de publicaties van VIJVERBERG, doch een zo volledig mogelijke samenvatting, een eiland of een gedeelte daarvan betreffende, is nog niet verschenen. Door de geringe bevolkingsdichtheid is het aantal vogelliefhebbers in Zeeland zeer klein. Nu wij de laatste jaren op een beperkt gebied tal van waarnemingen verzamelden, waarbij ons bleek, hoe belangrijk onze eilandengroep op vogelkundig gebied is, meenden wij niet beter te kunnen doen, dan de handen ineen te slaan en aldus te komen tot het opstellen van een vogellijst voor Zuid-Beveland. Dat daarbij de trekkers ook goed bewerkt konden worden, is voor een groot deel te danken aan de gunstige geografische positie van één onzer, nl. in de zuidwestpunt van het eiland. Het is gebleken, dat de najaarstrek zich daar, tengevolge van watervrees, sterk concentreert.

Tot op heden werd in de avifauna's weinig aandacht besteed aan het biotoop der vermelde soorten. Het is bekend, dat vele vogels het ene milieu verkiezen boven het andere, maar over het geheel genomen weten wij nog maar erg weinig op het gebied der biotopologie. Wij hebben daarom gemeend, niet te moeten volstaan met de vermelding van de geografische plaats, maar hebben ook de gesteldheid van de waarnemingsplaatsen bij elke soort apart beschreven. Het biotoop wordt in de eerste plaats bepaald door de planten, vooral de bomen. De samenhang met de insecten en andere ongewervelde en gewervelde dieren is

al evenzeer aanwezig, maar voorlopig weten wij hiervan nog maar zeer weinig. Een eerste stap in de biotopologie zetten wij evenwel met het aangeven van de landschapsoort. Wij zullen stellig al een heel eind gevorderd zijn, indien wij nauwkeurig de landschaps- en vegetatiekeuze kennen, die bij de vogels de verdeling van de broederven tot stand brengt. Pas met deze kennis als basis zullen verdere differentiëringen mogelijk zijn, die van andere factoren afhankelijk zijn. Op Zuid-Beveland kunnen wij de volgende landschapstypen onderscheiden:

A. Buitendijkse gronden:
   1. Slikken en open water;
   2. Schelpvlakten en zandige strandjes;
   3. Schorren.

B. Brak- en zoetwaterplassen:
   1. Kreken met weilandstrook aan beide zijden (restanten van oude buitenwateren);
   2. Welen, veel kleiner dan de vorige en tengevolge van dijkdoorbraak ontstaan;
   3. Inlagen met drassige weiden, rietvelden en kleine plasjes.

C. Dijken en wegen:
   1. Met weinig of geen struiken en bomen;
   2. Met behoorlijke struik- en boomgroei;
   3. Boomwegen en -dijken (bijna steeds met randbegroeiing en struiken.)

D. Weilanden:
   1. Lage weilanden, zo zilt, dat gedeelten onbegroeid zijn, met hier en daar restanten van de oude schorrenflora (Zeekraal b.v.), veelal langs kreken, doch ook elders;
   2. Lage weilanden met weinig of geen struiken en bomen;
   3. Droge weiden met weinig of geen bomen en struiken;
   4. Droge weiden met behoorlijke groei van struiken;
   5. Boomweiden met meestal randbegroeiing van struiken.

E. Gronden met veel boomgroei:
   1. Grienden van zeer beperkte omvang;
   2. Boomgaarden en grote tuinen;
   3. Bossen;
   4. Gronden rondom boerderijen.

F. Bouwlanden.

Ten dele is bovenstaande verdeling van de stafkaart af te lezen. Hoewel de bossen, plantensociologisch verder gedifferentiëerd zijn, heeft dat voor ons doel en voor Zuid-Beveland geen zin. Alleen Kloetinge is een loofbos rijk, het Jachtse Bos, dat helaas steeds verder gekapt wordt en vooral bestaat uit populieren en essen met ondergroei van

bramen, wilde aardbei e.d. Verder is er één klein dennenbosje, dat die naam nauwelijks verdient, bij de Oost-Schengen, dicht begroeid met stikstofminnende planten, daar het vele jaren gebruikt werd als roestbos van Kraaien en Spreeuwen.

Om verder de bodemverdeling aan te geven, citeren wij een en ander uit een mededeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (1941): „Beredeneerde indeling van Nederland in economisch-geografische eenheden":

„Tweederde gedeelte van de bodem bestaat uit bouwland, ¼ gedeelte is grasland en het overige gedeelte is tuingrond (grotendeels boomgaarden). Veeteelt komt vooral voor te Goes en in het ten Zuiden van deze plaats gelegen 's Heer-Abtskerke. De grootste centra van de fruitteelt treft men aan in de omgeving van Goes, Kapelle-Biezelinge en Wemeldinge."

Het grootste complex grasland wordt gevormd door de Poel, midden op het eiland, begrensd door de gemeenten Goes, 's-Gravenpolder, Nisse, Heinkenszand en 's Heer Arendskerke. De Poel is de oudste kern van het eiland, ligt daardoor erg laag en heeft een geringe begroeiïng van bomen en struiken. Ook Ellewoutsdijk, Hoedekenskerke en Driewegen hebben grote complexen weiland, evenwel met meer struikgroei dan de Poel. De jonge polders bestaan voor het overgrote deel uit bouwland.

Men kan zich met behulp van de stafkaart nu zo ongeveer een voorstelling maken van de verdeling van de gronden.

Wat de grondsoorten betreft, ontlenen wij het volgende aan WILTINK: „Bijna overal bestaat de bodem uit zware klei, afgewisseld door lichtere zavelgronden. Zware kleigronden vindt men vooral in de westelijke polders langs Schelde, Sloe en Zandkreek. De lichtere gronden worden aangetroffen in het kerngebied van de „zak" van Zuid-Beveland, waar namen als Heinkenszand en Ovezande al doen vermoeden, dat de samenstelling van de bodem hier van het gewone type afwijkt. Op plaatsen, waar de wateren niet voldoende tot rust kwamen, is zelfs wel nagenoeg zuiver zand bezonken, zoals in de Oudelandse polder bij Heinkenszand en een stukje van de Wilhelmina- en Schengepolders.

Wat de waterstaatkundige toestand betreft, is door de lage eb natuurlijke lozing mogelijk."

Het is begrijpelijk, dat de weilanden over het algemeen droog zijn, zodat er in de broedtijd maar geringe aantallen weidevogels aangetroffen worden. Er is niet veel hooiland, wat ook al weer niet bevorderlijk is om de weidevogels tot nestelen te verlokken.

Het lijkt ons niet ondienstig een korte beschrijving te geven van twee gebieden, die wegens hun rijkdom aan vogels heel vaak in het vervolg zullen worden vermeld. Dit zijn de Kaloot, op de Zuidwestpunt van het eiland, en de Sebastiaan de Lange- en Calandpolders in het noordelijk

Sloe, die wij wegens hun geografische eenheid met Zuid-Beveland ook onder deze avifauna hebben opgenomen.

De Kaloot, volgens P. HOLWERDA evenals de Plassen en de zandbanken voor de Belgische kust misschien een overblijfsel van het zogenaamde oude duinlandschap, bestaat uit drie vrijwel evenwijdige stroken, van Schelde naar dijk achtereenvolgens: brede stranden (bij iedere vloed onderlopend), kleine, lage duintjes (afgewisseld met stuivende zandveldjes, groen strand en schelpenvlakten) en hoge schorren. De schorren lopen slechts onder bij zeer hoge springvloeden; de duintjes blijven vrijwel altijd droog.

Schorren en duintjesstrook bieden broedgelegenheid aan tal van vogels, de aanwezigheid van zuiver zand en schelpen doet hier o.a. Dwergstern en Strandplevier broeden, die elders op Zuid-Beveland vrijwel ontbreken. Bovendien is de Kaloot allerbelangrijkst als vluchtheuvel tijdens hoog water (overtijingsgebied): het is een toevluchtsoord voor ontelbare vogelscharen wanneer de lage slikken en zandbanken bij vloed onder water komen te staan.

De Sebastiaan de Lange- en Calandpolder zijn kleine poldertjes, die in de tweede helft van de vorige eeuw werden bedijkt op de Oranjeplaat in het Noord-Sloe. Zij konden echter niet met succes worden verdedigd tegen zeestromen en moesten in het begin van deze eeuw worden prijsgegeven. De polders zijn weer in schorren veranderd, de S. de Langepolder is voor $^2/_3$ verdwenen en de dijken zijn grotendeels grondig vernield. Toch bieden juist deze dijkfragmenten en ook de schorren weer broedgelegenheid aan verscheiden vogelsoorten.

Ten slotte rest ons nog te vermelden wat wij met de verschillende aanduidingen betreffende het voorkomen bedoelen.

Wat de broedvogels betreft:

zeer algemeen,	d.i.	meer dan	1	broedpaar	per ha;
algemeen,	d.i.		1	„	„ ha;
vrij algemeen,	d.i.		1	„	„ 2 à 25 ha;
vrij zeldzaam,	d.i.		1	„	„ 26 à 100 ha;
zeldzaam,	d.i.		1	„	„ 101 à 1000 ha;
zeer zeldzaam,	d.i.		1	„	„ > 1000 ha.

Bij de trekvogels is onderscheid gemaakt tussen:

algemeen, wanneer de soort als trekker, trekpleisteraar of wintergast s t e e d s i n b e h o o r l i j k a a n t a l in een zeker biotoop is aan te treffen;

vrij algemeen, wanneer de soort als trekker, trekpleisteraar of wintergast s t e e d s i n k l e i n a a n t a l in een zeker biotoop is aan te treffen;

vrij zeldzaam, wanneer de soort als trekker, trekpleisteraar of winter-

gast in de meeste gevallen in klein aantal in een zeker biotoop is aan te treffen.

Nog exceptioneler gevallen zijn met datum vermeld.

Typische eigenaardigheden, voor het merendeel voortvloeiend uit de geografische ligging en de gesteldheid van de bodem, bv. het feit, dat uitgesproken open-zeevogels zo weinig voorkomen of dat zwanen eerst verschijnen onder invloed van vorst e.d. zijn telkens vervat in de toelichtingen omtrent de betreffende soorten.

Daar deze avifauna voor het grootste gedeelte uit veldwaarnemingen is samengesteld, was het ons meestentijds niet mogelijk, subspecies te onderscheiden, daarom is de trinaire nomenclatuur slechts gebruikt waar dit wel mogelijk was.

Wij danken allen die op een of andere wijze meewerkten aan het tot stand komen van dit werk, in het bijzonder de heren Prof. Dr. G. J. VAN OORDT, die zo vriendelijk was de copie door te nemen en aan te vullen met zijn gegevens voor Zuid-Beveland, Mr. A. TIELEMAN te Middelburg en G. MIDDELMAN te Goes, die bereidwillig hun waarnemingen afstonden.

Systematisch Overzicht

1. Parelduiker — *Colymbus arcticus* L.

Zeldzame wintergast op het buitenwater, soms binnendijks. 13-12-'39 1 ex. stervend, 1 ex. dood Noordnol Borssele (Wa.); 20-12-'41 1 ex. West-Schengen (Wa., Wi.); 3-3-'46 1 ex. W. Schelde, Borssele (Wa., Wi.); 31-3 en 1-4-'40 2 ex. dood Kaloot (Wa.); 28-4-'40 2 ex. Noordnol Borssele (olieslachtoffers) (Wa.); 22-1-'18 1 ex. Oosterschelde (v. OORDT, Ardea 13, p. 1); 7-1-'30 1 ex. W.-Schengen (v. OORDT).

2. Roodkeelduiker — *Colymbus stellatus* Pont.

Vrij zeldzaam op het buitenwater, soms binnendijks. Meest in Dec. en April. Vroegste waarneming 28-11-'41 2 ex. Borssele (Wa.), laatste 26-4-'42 1 ex. Borssele (Wa.). De waarnemingen betreffen bijna uitsluitend olieslachtoffers.

3. Fuut — *Podiceps cristatus* (L.).

Als trekvogel algemeen buitendijks, vooral van Jan. tot April. Bij open water ook binnendijks (O.- en W.-Schengen, bij Kattendijke). Trek zet reeds in eind Juli, begin Aug. 29-7-'40 1 ex. Borssele (Wa.); 1-8-'42 1 ex. W.-Schengen (Wa.). Late voorjaarstrek tot half Mei: 13-5-'36 1 ex. Zandkreek (V.).

4. Roodhalsfuut — *Podiceps griseigena* (Bodd.).

Zeer zeldzame doortrekker: 29-3-'40 1 ex. prachtkleed Oosterschelde bij Kattendijke (Wa.); 25-1-'42 1 ex. Westerschelde Borssele (Wa.).

5. Kuifduiker — *Podiceps auritus* (L.).

Zeer zeldzame doortrekker: 7-1-'40 1 ex., 24-8-'41 2 ex., 24-9-'41 2 ex. alle Westerschelde, Borssele (Wa.). 7-1-'30 1 ex. W.-Schengen en 1 ex. Zandkreek (v. OORDT).

6. Geoorde Fuut — *Podiceps nigricollis* Brehm.

Zeldzame doortrekker, op buiten- en binnenwateren, behalve op de W.-Schengen, waar hij niet zeldzaam is. De soort verschijnt daar van af half Maart: 13-3-'43 1 ex. (MIDDELMAN). Herfsttrek van af Aug. (1-8-'42 1 ex., 22-8-'42 9 ex. (Wa.) tot eind Nov.: 22-11-'42 9 ex., zeer waarschijnlijk steeds dezelfde van Aug. af (Wa.), 27-11-'43 3 ex. W.-Schengen (Wi.). Twee winterwaarnemingen: 7-12-'41 1 ex. Westerschelde Borssele (Wa.) en 8-12-'35 1 ex. Noord-Sloe (V.).

Zowel in '41 als in '43 werd de soort gedurende alle zomermaanden waargenomen. Vooral in '43, toen van af 31-7 2 ad. + 4 juv. (Wi.) werden waargenomen, kregen wij sterk de indruk van een broedgeval ter plaatse.

7. Dodaars — *Podiceps ruficollis* (Pall.)

Volksnaam: Dukelaertje, Kleine Aegelzak.

Zeldzame broedvogel: 26-8-'46 paartje met 3 kleine jongen en nest in riet te Goes (D. BAKKER, MIDDELMAN, V., Wi.). Andere waarnemingen, die op mogelijk broeden wijzen: 2-5-'40 en 11-5-'43 1 ex. Garnaalsgat, Nieuw-Sabbingepolder (Wa.), 10-7-'43 3 ex. weeltje bij Nisse (Wi.), 22-7-'45 7 ex. (ad. en juv.) O.-Schengen (Wi.), 23-7-'40 1 ex. Westeindse weel bij Ovezande, 25-7-'43 2 ex. Terluchtse weel (Wi.), 4-8-'45 6 ex. W.-Schengen (Wi.).

Algemene doortrekker van midden Aug. tot half April. Bij vorst meest buitendijks. Verplaatsingen vóór en tijdens vorst.

8. Noordse Stormvogel — *Fulmarus glacialis* (L.).

Zeer zeldzaam. Enkele dode ex. 15-9-'40 1 vers ex. Z.-Sloe (Wa.); 29-9-'42 1 ex. Kaloot (Wa.); 8-12-'41 1 ex., zeer vergaan, Noord-Sloe (C. KAMERMANS, Wa.).

9. Jan van Gent — *Sula bassana* (L.).

Zeer zeldzaam. Alleen dode en stervende ex. Meest teerslachtoffers. 15-2-'43 1 frisse rechterwiek ad. ex. Borssele (Wa.); 3-3-'46 6 dode ex. teerslachtoffers, Kaloot, Borssele (Wa., Wi.); 1-4-'40 1 ad. ex. dood Kaloot (Wa.); 29-9-'40 1 ad. ex. stervend Borssele (Wa.); 31-10-'41 1 ♀ ad. dood Goesse Sas (Wi.); 25-12-'39 1 ex. ad. dood Kaloot (Wa.).

10. Aalscholver — *Phalacrocorax carbo sinensis* (Shaw & Nodder).

Volksnaam: Modderganze, Schrokker.

Als doortrekker algemeen. In het voorjaar ad. ex. en wel voornamelijk aan de O. en W.-Schengen, minder aan de Westerschelde. Aan de Schengens verschijnen zij half Maart; vroegste datum: 14-3-'42 W.-Schengen (Wi.). Weldra verschijnen ook de jeugdige ex., die soms bij tientallen blijven hangen in een „soos" op de O-Schengen. Gedurende de zomermaanden geregeld aan te treffen op de zandbanken buitendijks, vooral op de Kaloot en de slikken van het Noord-Sloe. Half Oct. wordt de soort al schaars, winterwaarnemingen zijn heel zeldzaam: 22-12-'40 1 ex. boven de inlaag Borssele (Wa.); 24-12-'43 2 ex. W.-Schengen (Wi.); 25-1-'36 1 ex. Kattendijke (V.).

11. Blauwe Reiger — *Ardea cinerea* L.

Broedt in 3 kolonies: een bij Goes van ± 80 nesten, D_5, een bij Gawege (Waarde) van ± 10 nesten en een kolonie dijk Frederikapolder (Krabben-

dijke) van 3 nesten (1943); laatste twee C_3. In Mei '43 poging tot stichting nieuwe kolonie in het dennenbosje O.-Schengen; verstoord.

Doortrek van af begin Juli: 1 tot 10-7-'46 geregeld 's avonds groepjes van 7 à 10 ex. trekkend ZW. over W.-Schelde bij Borssele (Wa.). Gehele jaar door aanwezig, zelfs bij strenge vorst enkele ex. Duidelijke verplaatsing bij vorst. Van af half Febr. in de kolonies aanwezig. Duidelijke doortrek NO. begin Maart, Kaloot, Z.-Sloe (Wa.).

12. Kleine Zilverreiger — *Egretta garzetta* (L.).

Zeer zeldzaam. Op 3-9-'40 1 ex. in de inlage Borssele (Wa.); 25-6-'43 1 ex. trekkend over de Westerschelde te Borssele (H. KLOMP, Wa.).

13. Woudaapje — *Ixobrychus minutus* (L.).

Zeer zeldzaam. Een vroege trekwaarneming: 30-7-'37 1 ex. O.-Schengen (BROUWER, Ardea 27, p. 99).

14. Roerdomp — *Botaurus stellaris* (L.).

Zeer zeldzame doortrekker en overzomeraar (zomer '32 inlaag Borssele, (Wa.)). Sept. '36 1 ex. geschoten bij Goes (med. Wi.). Febr. '40 1 ex. Lewedorp, (med. V.). 9-2-'40 1 ex. langsvliegend Borssele (Wa.). Verscheidene ex., verzameld op Zuid-Beveland, sine loco sine dato, bevinden zich in particuliere collecties.

15. Ooievaar — *Ciconia ciconia* (L.).

Zeer zeldzame doortrekker. Geen eigen waarnemingen, slechts één exacte datum: 10-3-'12 1 ex. Krabbendijke (Ardea 2, p. 6).

16. Lepelaar — *Platalea leucorodia* L.

Vrij algemene doortrekker, voornamelijk aan Zandkreek, N.-Sloe en W.-Schengen. In Februari de eerste: 21-2-'43 2 ex. O.-Schengen (Wi.); 25-2-'40 2 ex. Borssele (Wa.), ook in Maart is er nog passage. De eerste trekkers verschijnen weer in Juli: 19-7-'41 19 ex. Calandpolder (Wa.). Deze kunnen soms lang pleisteren. In Aug., Sept. tot begin Oct. (4-10-'42 5 ex. Calandpolder (Wa.)), geregeld, doch in gering aantal aan te treffen (grootste aantal 29-8-'43 60 à 70 ex. Calandpolder (Wi.). 18-9-'43 ± 80 ex. trekkend naar het Zuiden, Westerschelde Borssele (Wa.)). Een winterwaarneming: 21-12-'35 N.-Sloe (V.). Drie zomerwaarnemingen: 10-5-'45 1 ex. O-Schengen (DE GREEF); 21-5-'44 1 juv. ex. O.-Schengen (Wi.); 6-6-'36 1 ex. O.-Schengen (V.). Waarnemingen uit vroeger jaren 4-9-'14 11 ex. N.-Sloe, 27-7-'30 2 + 2 ex. N.-Sloe (V. OORDT).

17. Wilde Zwaan — *Cygnus cygnus* (L.).

Volksnaam: Deen.

Zeldzame wintergast. Febr.-Mrt.-'37 6 ex. W.-Schengen (V.). Bij strenge vorst in groter aantal in W.-Schengen en Wester-Schelde.

De eerste waarneming valt in Jan.: 5-1-'41 1 ex. Borssele (Wa.), de laatste eind Maart: 27-3-'42 6 ex. (3 ad. 3 juv.) W.-Schengen (Wa.). Haast alle vogels werden gezien in Febr. en Maart. Grootste aantal: 29 ex. (26 ad., 3 juv.) op 16-2-'41 W.-Schengen (Wa.).

18. Kleine Zwaan — *Cygnus bewickii* Yarr.

Zeer zeldzame wintergast. Voor het eerst waargenomen op 13-3-'42 6 ex. W.-Schengen (MIDDELMAN). De W.- en O.-Schengen zijn de enige gebieden

op Z. Beveland, waar hij tot nu toe is aangetroffen. De gehele maand Maart '42 was er doortrek van families; sommige bleven ook pleisteren. Zo was er een ad. met twee juv. aanwezig van 22-3 tot 29-3 (Wa.). Het grootste aantal, dat werd waargenomen, bedroeg 12 ex. Door het nagaan van het familieverband bleek, dat de samenstelling van de troep zich geregeld wijzigde, hoewel het aantal om het dozijn bleef schommelen (Wa.). 29-3-'42 werden de laatste ex. waargenomen. 22-11-'42 verscheen 1 ex. op de W.-Schengen, dat geregeld bleef tot 30-1-'43. Een zuiver voorbeeld van overwinteren.

19. Knobbelzwaan — *Cygnus olor* (Gm.).

Vrij zeldzame wintergast. Voornamelijk in Febr. en Maart, soms reeds in Nov. en Dec. (21 Nov. '41 2 ex. Westerschelde Borssele (Wa.); 26-12-'38 2 ex., 27-12-'38 2 ex. Borssele (Wa.). Eind Maart verdwijnen de meeste ex.: 28-3-'42 16 ex. Westerschelde Borssele (Wa.), maar ook in lente en zomer worden soms waarnemingen gedaan: 9-4-'42: 1 stervend ex. te Ierseke, dat 7-3-'41 te Hälsingborg, Skåne, Zweden, als juv. vogel geringd werd (Limosa 15, 1942), 18-4 en 5-5-'42 1 ex. W.-Schengen, 3, 4 en 7 Juli '42 2 ex. W.-Schengen (Wa.). Grootste vluchten van ± 30 ex.: 9-2-'41 30 ex. (w.o. 10 juv.) W.-Schengen (Wa.).

20. Grauwe Gans — *Anser anser* (L.).

Volksnaam: Vriesganze.

Algemene doortrekker en wintergast, vooral bij vorst. Vroegste: 16-10-'43 29 ex. over Zwaakse Weel (Wa., Wi.), laatste: 2-3-'42 2 ex. van Citterspolder (Wa.) en 21-3-'43 1 ex. W.-Schengen (Wi.).

21. Kolgans — *Anser albifrons* (Scop.).

Vrij zeldzame, doch geregelde wintergast, van Dec. tot in Maart. Het meest aan Z.-Sloe en Kaloot, dus buitendijks.

22. Rietgans — *Anser fabalis* (Lath.).

Algemene wintergast, de meest voorkomende gans. Vroegste: 7-10-'41 26 ex. Borssele (Wa.), laatste 23-3-'42 ± 45 ex. → ZO. over Westerschelde, Borssele (Wa.).

Vooral de voorjaarstrek is soms opvallend: 14-3-'42 enkele duizenden NO. over Borssele (Wa.); 3-3-'40 tussen een groepje van 10 stuks op de Karmejool (Z.-Sloemond) 1 ex. met een aantal witte grote slagpennen (Wa.).

23. Kleine Rietgans — *Anser brachyrhynchus* Baill.

Zeldzame wintergast, enkele malen waargenomen tussen *fabalis*. 4-12-'41 1 ex. W.-Schengen (Wa.); 21-1-'40 enkele tientallen ex. bij Oudelande (Wa.); 10-2-'40 5 à 6 ex. van Citterspolder (Wa.).

24. Brandgans — *Branta leucopsis* (Bechst.).

Volksnaam: Pauwganze.

Zeldzame wintergast; 21-12-'35 120 ex. N.-Sloe (V.). Bij strenge vorst in zeer groot aantal, vooral op de schorren in het Z.- en N.-Sloe, 27-1-'45 ± 2000 ex. Z.-Sloe (Wi.); 31-1-'41 enige duizenden ex. N.-Sloe (Wa.); 8-3-'42 ± 2000 ex. Z.-Sloe (TIELEMAN). Vroegste datum 18-12-'40 55 ex. Z.-Sloe (Wa.); laatste 15-3-'42 ± 25 ex. Z.-Sloe (TIELEMAN). Van 1913-1928 slechts 1 maal 1 ex. 14-1-'28 Z.-Sloe (v. OORDT).

25. Rotgans — *Branta bernicla* (L.).

Volksnaam: Pauwganze, ropsganze.

Algemene wintergast in troepen van ± 50 ex. buitendijks. De laatste jaren talrijker: 20-1-'46 ± 200 ex. Zandkreek, Oud-Sabbinge (Wi.); 1-3-'41 ± 100 ex. schorren Oud-Sabbinge (MIDDELMAN); 12-3-'44 ± 150 ex. Katse Veer (R. TEN KATE); 23-4-'44 ± 200 ex. Calandspolder (Wa.); 23-4-'46 ± 200 ex. Katse Veer (Wi.). Vroegste datum: 26-11-'45 ± 75 ex. Goesse Sas (Wi.). Geregeld tot eind Maart, maar zelfs nog tot in Mei: 7-5-'44 ± 200 ex. Calandpolder (Wa.), 13-5-'36 40 ex. Zandkreek (V.). Bij strenge vorst ook binnendijks: 31-1 en 4-2-'40 enkele ex. inlaag Borssele (Wa.). Van 1913-1928 slechts eenmaal gezien: 6-1-'14 1 ex. N.-Sloe (v. OORDT).

25a. Witbuikrotgans — *Branta bernicla hrota* (Müller).

Zeer zeldzaam tussen de nominaatvorm: 22-2-'42 2 ex. inlaag Borssele (Wa.). [In aangrenzend gebied, schorren onder Veere, N.-Sloe 31-1-'41 5 ex. bijeen (Wa.)].

26. Bergeend — *Tadorna tadorna* (L.).

Als broedvogel vrij zeldzaam langs de kust van de Westerschelde en langs kreken; nestelend in houtmijten, stromijten, knotwilgen en in holen (dijkfragmenten Sebastiaan de Lange- en Calandpolders, N.-Sloe). Soms vrij ver in het binnenland (Abbekinderen, Zwaakse Weel). In totaal in 1943 ± 40 broedparen op het eiland. (Sinds 1940 sterk teruggelopen). Typische verzamelplaats der jongen is het Z.-Sloe tussen Nieuwdorp en de dam; vooral in Aug. en Sept. Oude vogels zijn dan zeldzaam (cf. Lev. Nat. 47, pp. 151/153).

Als trekker en wintergast algemeen. Vooral bij vorst soms 1000en ex. buitendijks (vooral Z.-Sloegebied). Ook vroeger 14-1-'28 ± 2000 ex. Z.-Sloe; 7-1-'30 ± 7500 ex. N.- en Z.-Sloe (v. OORDT). Zelfs bij strenge vorst niet zeldzaam, vele komen dan om. Niet broedende adulte ex. in behoorlijk aantal in de zomermaanden tot eind Juli aan te treffen in N.- en Z.-Sloe, Zandkreek en West-Schengen.

27. Wilde Eend — *Anas platyrhyncha* (L.).

Als broedvogel algemeen, op alle geschikte plaatsen over het gehele eiland. Uniek voorbeeld van kolonievorming in de inlagen van Borssele, waar op een beperkt gebied tussen riet en geoorde wilgen op veenmoskussens vele tientallen paren dicht opeen broeden. Aantal broedparen daar soms 70 à 80. Hier vaak grote legsels, tweemaal zelfs 15 eieren: 11-5-'41 en 6-6-'42.

De mannetjes van deze kolonie verzamelen zich eind April, begin Mei in de slikhoek van de Noordnol (21-4-'41 enkele daar). Een andere grote „soos" in het Z.-Sloe bij de oude veerdam (Wa.). Grote troepen Wilde Eenden in eclipskleed zijn ook aan te treffen in de West-Schengen en geregeld in de vesten te Goes, waarheen ook de meeste in de boomgaarden en in de Poel broedende eenden hun jongen leiden.

Als doortrekker en wintergast zeer algemeen; bij aanhoudende vorst neemt het aantal toe en verzamelen zij zich tot troepen van soms 1000en ex. buitendijks op open water. Veel bastaardering met tamme en halftamme exemplaren.

28. Krakeend — *Anas strepera* L.

Zeer zeldzaam. Half Maart '38 vertoefde een ♂ ad. enige weken in de Goesse Oostvest. Het wilde paren met een ♀ Wilde Eend, doch het gaf zijn pogingen ten slotte op en verdween (Wa.).

29. Wintertaling — *Anas crecca* L.

In alle maanden, behalve in Juni, waar te nemen in zeer wisselend aantal. In Mei zeldzaam: 3-5-'41 enkele ex. in O.- en W.-Schengen en Z.-Sloe (Wa.); 8-5-'41 enkele paren O.-Schengen (Wa.). Het talrijkst in Maart en April. Herfsttrek al in Juli: 27-7-'43 1 ex. eclipskleed O.-Schengen (Wi.); 29-7-'40 23 ex. Noordnol Borssele (Wa.). In October en November komt de hoofdmacht. Zowel binnen- als buitendijks overal aan te treffen. Bij strenge vorst in klein aantal op open water.

30. Zomertaling — *Anas querquedula* L.

Als broedvogel zeer zeldzaam aan de Oost-Schengen (Wi.).

Eerste trekkers in Maart: 15-3-'42 1 paar Noordnol Borssele (Wa.). Daarna verschijnen zij overal, meest in het binnenland, doch in veel geringer aantal dan de Wintertaling. Meer dan een dozijn ex. ziet men er zelden bijeen. Doortrekkend tot in Mei: 1-5-'41 nog enkele ♂♂ in drassig weiland bij Hollestelle (Wa.). In Aug. al weer herfsttrek: 1-8-'42 ± 12 ex. W.-Schengen (Wa.). Ook op de schorren en buitendijks waar te nemen.

31. Smient — *Anas penelope* L.

Volksnaam: Smie-ent, Smietje, Smieter, Ganzekop.

Als doortrekker en wintergast zeer algemeen, zowel binnen- als buitendijks. De eerste trekkers verschijnen al eind Juli of begin Aug.: 28-7-'46 1 ex. O.-Schengen (Wi.); 3-8-'40 1 ♂ ad. Noordnol (Wa.). In Sept. reeds grote troepen: 17-9-'42 1200 à 1500 ex. W. Schengen, ± 1000 ex. in de Piet (Wa.). De grootste zwermen na vorst: 29-1-'36 12 000 ex. splitsing N.-Sloe, Zandkreek, Veergat (V.). 12-1-'42 Calandpolder-Zandkreek ± 4000 ex. (Wa.). Bij langdurige strenge vorst massale sterfte (Wa.). Trekt soms door tot einde Mei. Laatste waarneming: 31-5-'42 6 ex. in „de Piet" bij de Calandpolder (Wa.). Vele van de Meivogels schijnen jonge individuën te zijn, niet volkomen in prachtkleed (Wa.). Op 27-4-'42 tussen een troepje van 13 ex. te Borssele een bleekbruin ♀ met witte slagpennen.

32. Pijlstaart — *Anas acuta* L.

Als doortrekker vrij algemeen, als wintergast vrij zeldzaam. Eerste trekkers verschijnen in Aug.: 23-8-'45 10 ex. in eclipskleed, O.-Schengen (Wi.); 26-8-'42 21 ex. Borssele (Wa.). Toeneming in Februari. Direct na zeer strenge vorst: 3-3-'42 25 ex. Z.-Sloe (Wa.). Doortrekkend tot in Mei: 3-5-'42 1 paar O.-Schengen (Wi.); 3-5-'43 één paar Terluchtse Weel (Wa.); 11-5-'43 2 paar W.-Schengen (Wa.). Enkele late zomerwaarnemingen. Laatste datum: 16-6-'43 5 ♂♂ en 1 ♀ W.-Schengen (Wi.).

32a. *Anas acuta* × *Anas platyrhyncha.*

Een ♂ van deze bastaard vertoefde in 1940, '41 en '42 gedurende het winterhalfjaar geregeld in de Oostvest te Goes.

33. Slobeend — *Spatula clypeata* (L.).

Volksnaam: Slob, Sloeber.

Als broedvogel vrij zeldzaam in de O.-Schengen, in de Calandpolder en de inlaag van Borssele en bij de 's Gravenpolderse Weel.

Als doortrekker algemeen, zowel binnen- als buitendijks. Najaarstrek van af begin Aug.: 4-8-'43 3 ex. W.-Schengen (Middelman, V.). In normale winters

in klein aantal; verdwijnt in strenge winters geheel. Duidelijke toeneming van af Maart. Voorjaarstrek tot eind April: 27-4-'41 10-tallen paren Z.-Sloe (Wa.). Kleine „soos" bij de oude veerdam (Wa.). Enkele Mei-waarnemingen aan de W.-Schengen, bv.: 25-5-'41 12 ♂♂ daar (Wa.); 20-11-'43 1 leucistisch ♂ O.-Schengen (Wa.).

34. Tafeleend — *Aythya ferina* (L.).

Als doortrekker en wintergast vrij algemeen, zowel binnen- als buitendijks. Najaarstrek van af begin Sept.: 11-9-'43 2 ex. O.-Schengen (Wi.). Voortrek-waarnemingen: 19-8-'41 in de Calandpolder aangetroffen (V.); 22-8-'42 1 ♂ W.-Schengen (Wa.). In strenge winters nog ex. buitendijks waar te nemen. In het voorjaar doortrek tot in Mei. Laatste datum 17-5-'43 2 ♀♀ O.-Schengen (Wi.).

35. Witoogeend — *Aythya nyroca* (Güld.).

Doortrekker. Zeer zeldzaam: 3-3-'42 1 ex. Z.-Sloe (Wa.).

36. Kuifeend — *Aythya fuligula* (L.).

Als doortrekker vrij algemeen, wintergast in klein aantal, zowel op binnen- als buitenwater. Najaarstrek van af begin Nov.: 3-11-'41 12 ex. W.-Schengen (Wa.). Voortrek-waarnemingen: 13-8-'42 1 juv. ex. O.-Schengen (Wi.). In strenge winters nog enkele ex. buiten- en binnendijks in wakken. Doortrek tot in Mei. Laatste waarneming: 15-5-'43 1 ♂ W.-Schengen (MIDDELMAN). Zomerwaarneming: 2-6-'46 ♂ ad. W. Schengen (Wi.).

37. Toppereend — *Aythya marila* (L.).

Als doortrekker en wintergast vrij algemeen, vooral op de buitenwateren. In de monding van het Z.-Sloe bij de Karmejool in Maart geregeld bij 1000en: 3-3-'40 ± 2500 ex., 9-3-'41 enkele 1000-en ex. daar; 14-3-'42 voorjaarstrek van enkele 1000en over de Westerschelde te Borssele (Wa.). De eerste trekkers geregeld begin Aug. in het Z.-Sloe: 2-8-'42 7 ex. daar (Wa.). Voorjaarstrek tot in Mei: 5-5-'42 1 paartje Z.-Sloe (Wa.). Zomerwaarneming: 2-6-'46 1 ♂ W.-Schengen (Wi.).

38. Brilduiker — *Bucephala clangula* (L.).

Als doortrekker en wintergast vrij algemeen op binnen- en buitenwater, het talrijkst in W.-Schengen en Z.-Sloe. Eerste waarnemingen: 25-10-'42 1 ex. in ♀-kleed W.-Schengen (G. v. d. HEIDE), 27-10-'40 1 idem Westeindse Weel (Wa.). Grootste aantal 9-2-'41: enkele 100en ex. bijeen Z.-Sloe (Wa.). Voorjaarstrek tot begin Mei: 8-5-'41 2 ♀♀ of juv. ex. W.-Schengen (Wa.). Over het algemeen overtreft het aantal vogels in ♀-kleed het aantal adulte ♂♂ verre.

39. IJseend — *Clangula hyemalis* (L.).

Zeer zeldzaam. 2-11-'41 1 ♀ Noordnol, Borssele (Wa.); 10-12-'39 1 juv. ♂ Noordnol, Borssele (Wa.); 24-12-'43 tot 2-1-'44 2 ♀♀ of juv., tot 13-2-'44 1 ♀ of juv. W.-Schengen (V., Wi.); 21-3-'44 verm. hetzelfde ex. weer in de W.-Schengen (Wi.); 27-3-'46 5 ex. Zandkreek (MIDDELMAN).

40. Eidereend — *Somateria mollissima* (L.).

Zeldzaam, evenwel op sommige plaatsen, zoals aan de Noordnol te Borssele, nog al eens aan te treffen. Voorkomen zeer onregelmatig. Daar het een voor ons land bijzondere soort betreft, lijkt het ons gewenst, de meeste waarnemingen te vermelden.

In 1939 van 10-12 tot 31-12 enkele ex. Noordnol;
In 1940 van 1-1 tot 31-1 enkele ex. Noordnol;
3-6 5 juv. ex Noordnol;
19-6 9 ex. (4 juv. ♂♂) Noordnol;
22-6 10 „ „ ;
24-6 10 „ (juv.) „ ;
28-6 13 „ „ ;
9-7 18 „ (9 „ ♂♂) „ ;

Deze werden dagelijks gezien tot ± 20-8, toen de slagpennen weer aangegroeid waren en zij hun zwerftochten gingen uitbreiden: 26-8-'40 waren alle 18 nog aanwezig; op 30-8-'40 19 ex. Noordnol.

Daarna dagelijks tot eind Sept. wisselend van 5-17 ex., waarbij 4 ex. bijna in prachtkleed raken.

1-10-'40 9 ex. Noordnol. Tot half Oct. geregeld in wisselend aantal.
12-10 1 vrijwel ad. ♂ en 1 juv. ♂ + 5 ex.;
27-10 1 ad. ♂, ook 23-11, 13-12 en 22-12 idem.

In 1941 op 8-1 3 ex. (1 ad. ♂, 1 juv. ♂, 1 ♀) Noordnol;
25-1 1 „ „ ;
4-5 2 „ „ ;
10-5 4 „ „ ;
11-5 18 „ (6 à 7 juv. ♂♂) „ ;
14-5 48 „ (16 „ ♂♂) „ ;
en ± 40 ex. trekkend over de Schelde;
15-5 32 ex. Noordnol;
21-5 26 „ „ ;
22-5 2 „ „ ;
24 en
26-5 3 „ „ ;
27-5 54 „ „ ;
1-6 ± 60 „ „ ;
3-6 2 „ „ ;
4-6 39 „ (w.o. 1 bijna ad. ♂) Noordnol;
6-6 ± 40 „ Noordnol;
7-6 4 „ „ ;
15-6 12 „ „ ;
23 en
25-11 4 ♀♀ ex. Noordnol;
26-11 6 ex. (3 juv. ♂♂) Noordnol;
28-11 1 „ Noordnol;
25-12 1 „ „ .

In 1942 op 12-1 30 ex. Zandkreek, Calandpolder;
7-6 1 ♀ Noordnol Borssele.

Hieruit blijkt, dat de hier waargenomen ex. van deze soort behoren tot de wintergasten en overzomeraars, terwijl men uit de waarnemingen van Mei 1941 doortrek van niet-geslachtsrijpe individuën kan afleiden, voortdurend tot half Juni in wisselend aantal. Met zekerheid werd overzomeren vastgesteld in 1940, toen van Juni t/m Sept. geregeld een groep aanwezig was. Behalve aan de

Westerschelde werd de soort alleen op de Zandkreek gezien. 21-1-'45 1 dood ♀ of juv. O.-Bevelandpolder (Wi.); 23-4-'46 10 ex. O.-Schelde bij Kats (Wi.).

41. Zwarte Zeeëend — *Melanitta nigra* (L.).

Weer een van die openzee-vogels, die hier veel minder talrijk zijn, dan men zou verwachten. Zeer groot percentage olievogels onder de waargenomen ex. Opmerkelijk weinig ♀♀. Waarnemingen haast uit alle maanden, lopend van Juli: 21-7-'40 1 ex. Noordnol, tot begin Juni: 2-6-'46 1 ♂. W.-Schengen (Wi.). Grootste aantal op 5-4-'41; ± 120 ex. trekkend naar de Scheldemond langs Borssele. Waarnemingen op binnenwateren zijn zeldzaam en hebben vrijwel altijd betrekking op olievogels, behalve 11-4 en 15-4-'42, toen resp. 3 ex. (2 ♂♂, 1 ♀) en 3 ex. (1 ♂ en 2 ♀♀) baltsten op de W.-Schengen (Wa.).

42. Grote Zeeëend — *Melanitta fusca* (L.).

Nog schaarser dan *nigra*. Waarnemingen van af Oct.: 14-10-'45 1 paartje, Calandpolder (Wi.) tot April. Meeste waarnemingen in Febr. en April. Laatste: 30-4-'41 1 paar Noordnol. Grootste aantal: 17-2-'41 8 ex. Noordnol. Ook op de Zandkreek waargenomen (Wa., Wi.).

43. Grote Zaagbek — *Mergus merganser* L.

In strenge winters vrij zeldzaam, in normale zeer zeldzaam. Op binnenwater: 24-11-'42 1 ♂ juv. W.-Schengen (Wa.), zowel als buitenwater, vooral bij vorst. Eind Jan. '42 bij strenge vorst mooie trek te Borssele, bijna louter uit ♂♂ bestaande. Zo bv. 30-1-'42 ± 45 ex. Z. (Wa.). Laatste waarneming: 10-4-'40 7 ex. (6 ♀♀, 1 ♂) W.-Schelde Borssele (Wa.).

44. Middelste Zaagbek — *Mergus serrator* L.

Als doortrekker en wintergast vrij algemeen in strenge winters, echter nimmer in grote groepen. In normale winters vrij zeldzaam: 3-2-'14 ± 25 ex. N.-Sloe (v. Oordt). De eerste ex. verschijnen in Sept.: 28-9-'41 8 ex. Noordnol (Wa.). Voorjaarstrek geregeld tot diep in Mei. Laatste: 22-5-'41 6 ex. Noordnol Borssele (Wa.). Overzomeren van een ♀ met waarschijnlijk gebrekkige vleugels, werd in '40 waargenomen aan de Noordnol te Borssele, van 2-7 tot half Sept. (Wa.). In tegenstelling met de vorige soort, vinden wij *serrator* zelden op binnenwateren: 13-2-'37 enkele ex. W.-Schengen (V.).

45. Nonnetje — *Mergus albellus* L.

Als doortrekker en wintergast vrij algemeen, zowel binnen- als buitendijks, vooral in strenge winters. De eerste ex. verschijnen in Nov.: 14-11-'42 1 paar W.-Schengen (Wa., Wi.). Enkele blijven tot eind Maart of begin April: 31-3-'40 1 ♀ Noordnol Borssele (Wa.); 28-3, 31-3 en 2-4-'46 1 ♀ O.-Schengen (Wi.).

46. Bruine Kiekendief — *Circus aeruginosus* (L.).

Volksnaam: Kobie.

Vrij zeldzame doortrekker en wintergast in A_3 en B_1 van af half Aug.: 16-8-'40 1 ex. inlaag Borssele (Wa.). Winterwaarnemingen, zelfs bij strenge vorst, worden geregeld gedaan: 20-12-'43 1 ex. W.-Schengen (V.); 27-12-'46 1 ex. Z.-Sloe (Wi.); 11-1-'42 1 ex. Z.-Sloe (Tieleman); 19-1 en 28-1-'42 2 à 3 ex. op de Kaloot (Wa.); 20-1-'46 1 ex. N.-Sloe (Wi.); 23-1-'42 1 ex. Calandpolder (Wa.); 13-2-'46 1 ex. O.-Schengen (Wi.); 20-2-'40 1 ex.

Sloedam (v. OORDT en TIELEMAN). De voorjaarstrek duurt voort tot in de 2e helft van April: 19-4-'42 1 ad. ♂ inlaag, Borssele (Wa.). Enkele waarnemingen in Juli: 1-7 en 3-7-'43 1 ex. Wilhelminapolder (Wi.), 14-7-'40 1 ad. ♂ Kaloot (Wa.); 28-7-'46 1 ex. O.-Schengen (Wi.); 30-7-'43 1 ex. Oud-Sabbinge (V.).

47. Grauwe Kiekendief — *Circus pygargus* (L.)
Daar deze soort in het ♀- en juv.-kleed in het veld moeilijk is te onderscheiden van *C. cyaneus* hebben wij slechts weinig waarnemingen. Met zekerheid: 17-4-'41 1 ♂ inlaag, Borssele (Wa.); 29-4-'43 1 ♂ Biezelingse Ham (V.); 7-7-'42 1 juv. ♂ W.-Schengen (Wa.), terwijl een zeer roodborstige vogel, die 4-9-'42 over de W.-Schelde bij Borssele trok, zeer waarschijnlijk ook tot deze soort behoorde (Wa.).

48. Blauwe Kiekendief — *Circus cyaneus* (L.).
Vrij algemene doortrekker en wintergast in $A_{2,3}$ en $B_{1,2,3}$. De najaarstrek vangt half October aan: 9-10-'41 1 ♂ inlaag, Borssele (Wa.); 11-10-'36 1 ♀ of juv. Z.-Sloe bij Nieuwdorp (Ardea 26, p. 108), daarna vertoeven 's winters geregeld ex. op de Kaloot, het Z.-Sloe, de Calandpolder en O.- en W.-Schengen. Ad. ♂♂ komen geregeld voor, doch het gros bestaat uit ♀♀ of jongen. Voorjaarstrek tot in April: 26-4-'42 1 ♀ Calandpolder (TIELEMAN).

49. Havik — *Accipiter gentilis gallinarum* (Brehm).
Zeer zeldzame gast. Op 17-2-'41: 1 ex. boven Goes (PALSENBARG, Wa.).

50. Sperwer — *Accipiter nisus* (L.).
Volksnaam: Steekveugel, Stoôtveugel, Stekker.
Algemene doortrekker en wintergast. De najaarstrek vangt begin tot half September aan: 12-9-'44 1 ex. Baarsdorp (Wa.); 16-9-'31 1 ex. O.-Schengen en 1 ex. Jachtse bos (V.). Voorjaarstrek tot in de 2e helft van April: 21-4-'40 1 ♀ haven, Borssele (Wa.).

51. Ruigpootbuizerd — *Buteo lagopus* (Brünn.).
Zeer zeldzame gast. Op 20-12-'39 1 ex. Westeindse Weel (Wa.).

52. Buizerd — *Buteo buteo* (L.).
Vrij algemene doortrekker en wintergast. De eerste ex. komen in September: 16-9-'31 3 ex. Jagtse bosch (V.); daarna geregeld tot half Maart: 15-3-'42 2 ex. Sloedam (Wa.) en 24-3-'40 1 ex. Coudorpe (Wa.). Soms nog later: 18-4-'42 2 ex. O.-Schengen (LODDER). Een bijna geheel wit ex. vloog 27-10-'40 over 's Gravenpolder (Wa.) en een dergelijk ex. schroefde 20-2-'43 boven de Goesse Polder (Wi.).

53. Wouw — *Milvus milvus* (L.).
Zeer zeldzame doortrekker. Op 8-11-'46: 1 ex. Borssele (Wa.).

54. Zeearend — *Haliaeëtus albicilla* (L.).
Zeer zeldzame wintergast. Drie waarnemingen: 24-11-'03 een ♀ geschoten te Kloetinge (Lev. Nat. 9, p. 125); 19-11-'28 juv. ex. Sloedam (v. OORDT); 25-11-'45: 1 ex. trekkend ZW. over de Wilhelminapolder (Wi.).

55. Slechtvalk — *Falco peregrinus* Tunst.
Algemene doortrekker en wintergast op de buitendijkse schorren, minder in het binnenland bv. in het Jachtse bos en bij de kreken en de welen. Na-

jaarstrek van af begin Augustus: 11-8 en 27-8-'40 1 ex. Noordnol, Borssele (Wa.); 16-8-'31 1 ex. bij Goes (V.). Daarna geregeld waar te nemen tot begin Mei: 7-5-'44 1 ex. Calandpolder (Wa.). Laatste datum: 19-5-'46 1 ex. Kaloot, Borssele (Wa.).

56. Boomvalk — *Falco subbuteo* L.

Zeer zeldzame broedvogel in D_5. Zeldzame doortrekker.

Broedgevallen: 30-7-'44: nest met 4 halfwas jongen in een iep van een boomweide bij Nisse (BOR, MIDDELMAN, Wi.); 2-7-'46 nest met 3 eieren in kleine iep in „de Groe" tussen Abbekinderen en 's Gravenpolder (FRENCKS, VOSKUIL, Wi.); begin Augustus '46 nest met grote jongen in iep tussen Nisse en Kwadendamme (D. BAKKER).

Overige waarnemingen: 13-4-'33: 1 ex. Kloetinge (V.); 28-4-40: 1 ex. Kaloot, Borssele (Wa.); 4-5-'41: 1 ex. Gepengat, Borssele (Wa.); 6-5-'43: 1 ex. Borssele (Wa.); 1-7-'43: 1 ex. Wilhelminapolder (Wi.); 20-10-'40: 1 ex. Jachtse bos (V.); 1-11-'40: 1 ex. Hollestelle (Wa.).

57. Smelleken — *Falco columbarius aesalon* Tunst.

Vrij zeldzame doch geregelde doortrekker en wintergast, meestal op de schorren op dezelfde plaatsen als de Slechtvalk. Verschijnt in September: 27-9-'35: 1 ex. Goes (V.) en blijft tot in Maart: 27-3-'43: 1 ex. Terluchtse weel (Wi.).

58. Torenvalk — *Falco tinnunculus* L.

Volksnaam: Sperwer, Steekveugel.

Vrij zeldzame broedvogel in D_5 en $E_{2, 3, 4}$ en op grote gebouwen.

In het winterhalfjaar vrij algemeen. Een nestjong dat 23-6-'41 te Wilhelminadorp geringd was, werd 26-10-'42 te Knocke aan Zee (België) gevangen, losgelaten en 18-10-'43 opnieuw gevangen te Westkappelle (België).

59. Visarend — *Pandion haliaetus* L.

Zeer zeldzame gast. Op 1-5-'40 1 ex. (♂ ad.) bij het Zwaakse weel; deze vogel vertoefde daar ruim een week. (Wa., PALSENBARG).

60. Patrijs — *Perdix perdix* (L.).

Algemene broedvogel in het polderland en op bouwland. Jachtvogel; de stand is enigszins kunstmatig.

61. Kwartel — *Coturnix coturnix* (L.).

Vroeger (halve eeuw terug) vrij algemene broedvogel, thans zeer zeldzaam. Broedgevallen: Juli '35 nest met 7 eieren in bouwland, Wilhelminapolder (BOOT); 7-9-'45 nest met 9 zwaar bebroede eieren, gevonden bij het aardappelrooien in de Kruiningerpolder (Dr. P. KORRINGA).

Overige waarnemingen: 2-8-'42 een roepend ex. Borssele (Wa). In 1943 iets talrijker: 26-6 1 ex. Borssele (Wa.); 14-8 1 ex. Borssele (Wa.); 15-8 2 ex. 's H. Hendrikskinderen (Wa.).

In 1944 en 1945 weer zeldzamer: 8-7-'44 2 ex. Borssele (Wa.); 24-5 en 25-5-'45: 2 ex. Borssele (Wa.).

62. Fazant — *Phasianus colchicus* L.

Talrijke, door de mens uitgezette broedvogel, die sterk met *Ph. colchicus torquatus* Gm. verbasterd is; bewoont in het bijzonder de Wilhelminapolder.

63. Porceleinhoen — *Porzana porzana* (L.).
Zeldzame doortrekker in B_1, 3. Op 14-9-'43 1 ex. doodgevonden te Borssele (Wa.); 9-10-'43 1 ex. bij de O.-Schengen (Wi).

64. Waterral — *Rallus aquaticus* L.
Zeer zeldzame broedvogel in A_3, B_1, 3. Het is niet onmogelijk, dat de soort in de Borsselse inlaag heeft gebroed: 4-5-'43 een ex. en broedseizoen '46 geregeld aldaar gehoord (Wa.). In de maand Juni '43 geregeld gehoord in het riet bij de O.-Schengen (Wi.). Aan de rand van de kokmeeuwenkolonie aan het Z.-Sloe, half Mei '38 een nest met 8 eieren, dat verstoord werd (Limosa 11, p. 145).
Overigens in de Borsselse inlaag een zeer geregelde gast, vooral in de wintermaanden van October tot April. Op 3-8-'40 2 ex. O.-Schengen (V.).

65. Waterhoen — *Gallinula chloropus* (L.).
Volksnaam: Dûkeloentje.
Algemene broedvogel in allerlei waterpartijen, zowel zoet als brak.
In de strenge winters sneuvelen talloze ex. Er trekken er dan ook weg en in Maart trekken nieuwe vogels binnen: 23-3-'42 nieuwe vogels in de inlaag, Borssele (Wa.).

66. Meerkoet — *Fulica atra* L.
Volksnaam: Mérteko.
Algemene broedvogel in water- en rietpartijen van enige omvang, zowel zoet als brak.
In de winter komen zeer vele trekkers aan en is er bv. aan de W.-Schengen een troep van een kleine 100 ex.. Bij wat strengere vorst verzamelen zich vaak grotere aantallen bij de wakken in O.- en W.-Schengen: 24-12-'35 1200 à 1500 ex. W.-Schengen (V.). Bij zeer strenge vorst sterven zij massaal bv. Januari '40 vele 10-tallen dode ex. bij de W.-Schengen. Na enige dagen strenge vorst verschijnen altijd de eerste ex. op de W.-Schelde. Duurt de vorst voort, dan komen er grote troepen buitendijks op het zoute water.

67. Grote Trap — *Otis tarda* L.
Zeer zeldzame wintergast. Op 12-1-'12 een ♂ ad. geschoten te Biezelinge (Ardea 1, p. 21).

68. Goudplevier — *Charadrius apricarius* subspec.
Algemene doortrekker. Vooral in het westelijk deel van het eiland een heel gewone verschijning, die daar in vluchten van duizenden ex. in de polders voorkomt, vaak in gezelschap van Kieviten. De eerste trekkers arriveren in Augustus: 3-8-'40 100 ex. W.-Schengen (V.). Daarna doortrek tot diep in de winter. Er hebben winterbewegingen plaats onder invloed van vorst en dooi. Voorjaarstrek tot in Mei: 5-5-'42 enkele 100en ex. Koningspolder (Wa.); 8-5-'40 2 ex. Terluchtse weel (Wa.).
Een zomerwaarneming: 8-7-'43 ± 15 ex. komend uit ZO. strijkend bij de W.-Schengen (Wi.). Buitendijks is de soort schaars, meest op de schorren in het begin van de herfsttrek. Op het vlakke strand heel zelden: 29-9-'40 een troepje strijkend, door toedoen van twee tussenvliegende Zilverplevieren, op het strand van de Kaloot (Wa.); 26-8-'45: 1 ex. in prachtkleed op de Kaloot (V., Wa., Wi.).

69. Strandplevier — *Charadrius alexandrinus* L.

Broedt in toenemend aantal op de Kaloot. In 1943 100 à 125 broedparen (Wa.). Enkele paren broeden ook ieder jaar in de Calandpolder (Oranjeplaat). In 1947 ook op het schor van Kattendijke: 8-8-'47 1 ♀ met 2 jongen van enkele dagen oud aldaar (V.).

Als trekvogel iets meer verspreid, doch zeldzaam: 23-8-'34 1 ex. O.-Schengen (V.); 20-8-'45 5 ex. Kattendijke (V.). Winterwaarnemingen: 21-2-'40 1 ex. Noordnol, Borssele (Wa.); 12-12-'39 1 ex. Noordnol, Borssele (Wa.).

70. Bontbekplevier — *Charadrius hiaticula* L.

Komt, merkwaardigerwijze, als broedvogel op Z.-Beveland niet voor. Algemene doortrekker in $A_{1, 2}$ en B_1. Najaarstrek van af begin Augustus: 3-8-'40 30 ex. W.-Schengen (V.), tot eind November: 27-11-'43 20 ex. W.-Schengen (Wi.). Winterwaarnemingen zijn zeldzaam: 11-12-'43 1 ex. Kattendijke (Wi.); 19-12-'36 1 ex. W.-Schengen (V.); 21-12-'46 1 ex. Zandkreek (Wi.); 29-12-'44 5 ex. Kattendijke (Wi.); 5-1-'47 1 ex. Sas van Goes (Wi.); 7-1-'37 6 ex. N.-Sloe (V.); 9-1-'43 2 ex. N.-Sloe (Wi.); 11-1-'36 4 ex. W.-Schengen (V.). Voorjaarstrek van af half Februari: 15-2-'41 1 ex. Borssele (Wa.) tot begin Juni: 5-6-'43 3 ex. W.-Schengen (Wi.); 11-6-'41 enkele ex. Kaloot (Wa.). Enkele zomerwaarnemingen op buitendijks gebied: 8-7-'43 15 ex. Zandkreek (Middelman); 16-7-'41 een aantal op de Kaloot (Wa.); 28-7-'45 2 ex. Kattendijke (Wi.).

71. Kleine Plevier — *Charadrius dubius curonicus* Gm.

Zeer zeldzame doortrekker. Op 14-4-'45 1 ex. Gepengat, Borssele (Wa.); 17-8-'46 1 ex. O.-Schengen (Wi.); 17-9-'45 1 ex. O.-Schengen (Wi.).

72. Zilverplevier — *Squatarola squatarola* (L.).

Algemene trekvogel in $A_{1, 2, 3}$, soms voedselzoekend in $B_{1, 2}$. Najaarstrek van af half Juli: 12-7-'40 enkele ex. in prachtkleed, Kaloot (Wa.).

Zeer sterke doortrek: 31-8-'37 > 200 ex. ten Zuiden van de Sloedam (v. Oordt); 2-9-'40 aan het Z.-Sloe aankomst van > 1000 ex. (Wa.). De trek duurt voort tot diep in de winter. Enkele ex. overwinteren geregeld, vermoedelijk zelfs bij strenge vorst: bv. winter 1946/'47 gedurende de vorstperiode dagelijks te Borssele (Wa.). Verder Januari '40: enkele ex. Kaloot; sommige stierven (Wa.); 18-1-'41 enkele ex. Noordnol, Borssele (Wa.); 18-1-'42 flinke troep Kaloot (Wa.); 16-2-'42 ± 12 ex. Kaloot (Wa.); 14-2-'42 5 ex. N.-Sloe (V.). Gedurende strenge vorst dus sporadisch. De eerste trekkers komen dan weer in Maart: 6-3-'43 5 ex. overvliegend, W.-Schengen (Wi.). De trek culmineert in Mei: 12-5-'44 enkele 100en ex., meest in prachtkleed Zandkreek (Wi.). Doortrek tot in Juni. Zeer waarschijnlijk zijn de in Juni en begin Juli waargenomen troepjes overzomeraars: 16-6-'41 ± 70 ex. haast alle zonder prachtkleed, Calandpolder (Wa.); 27-6-'41 ± 100 ex. Kaloot (Wa.); 8-7-'43 75 ex. (1 half in prachtkleed) Zandkreek (Middelman). Het is dus heel moeilijk de beide trektijden te scheiden. Op 12-7-'40 een totaal melanistisch ex. op de Kaloot (Lev. Nat. 46, p. 75).

73. Kievit — *Vanellus vanellus* (L.).

Algemene broedvogel in $B_{1, 3}$, D_1 en in F in de nabijheid van kreken. Vrij algemene broedvogel in D_2. Eens (Mei 1941) in een rietveld in de inlaag te Borssele (Wa.).

Zeer algemene doortrekker. Voortrek van af einde Mei: 24-5-'43 en 30-5-'41 ZW.-trekkende troepjes over de Schelde (Wa.); 26-5-'46 4 ex. trekkend WNW. over Borssele (Wa.); 30-5-'40 verscheidene ex. trekkend ZW. over Goes (V.). Deze voortrek neemt toe in Juni en gaat geleidelijk over in de werkelijke herfsttrek. Vooral sterke doortrek bij vorstinval. Wanneer de vorst meer dan een week aanhoudt zijn geen ex. meer aanwezig. Terugtrek direct na het invallen van de dooi. Deze gaat geleidelijk in de voorjaarstrek over. Nieuwe vorstinval doet opnieuw wegtrek optreden. De voorjaarstrek duurt voort tot in Mei: 13-5-'36 2 ex. trekkend NO. over de Zandkreek (V.).

74. Steenloper — *Arenaria interpres* (L.).

Vrij algemene doortrekker in $A_{1, 2}$, soms ook in $B_{1, 3}$. Vooral waar te nemen op de steenglooiïngen van de dijken. Doortrek van af half Juli: 12-7-'40 9 ex. in prachtkleed, Noordnol bij Borssele (Wa.). De eerste jonge trekkers verschijnen half Augustus: 14-8-'40 enkele juv. ex. Noordnol bij Borssele (Wa.). Ook 's winters geregeld waar te nemen. Zelfs bij de strengste vorst blijven er steeds enkele ex. Overwinterde talrijk in de winter 1939/1940. In de winter van 1940/1941 geregeld gezien in December, Januari en Februari bv. 25-1 en 30-1-'41 40 ex. W.-Schelde bij Borssele (Wa.); 15-2-'41 vele ex. Kattendijke (Wi.). Ook in de winter 1941/1942 bleven enkele ex., evenals in de winter 1946/1947 (Wa.). De voorjaarstrek duurt voort tot in Mei: 19-5-'42 3 ex. in prachtkleed, O.-Schengen (Wi.); 21-5-'44 enkele 10-tallen in prachtkleed, Zandkreek (Wi.). Soms nog begin Juni: 7-6-'40 1 ex. Kaloot (Wa.); 8-6-'42 1 ex. Borssele (Wa.); 9-6-'46 3 ex. Kaloot, Borssele (Wa.). In sommige jaren in klein aantal overzomerend waargenomen bv. in de zomer van 1941 geregeld op de Kaloot en in de Calandpolder (Wa.), 22-6-'46 1 ex. Heerenpolder (MIDDELMAN). Wordt soms in grote aantallen gezien bv. 22-1-'44 ± 200 ex. Yerseke (Wa.); 15-2-'46 ± 250 ex. Kattendijke (Wi.); 29-3-'37: ± 200 ex. bij Wemeldinge (V.); 8-10-'41 95 ex. Staartse dijk, W.-Schelde (Wa.); 25-12-'45 130 ex. Kattendijke (V.).

75. Scholekster — *Haematopus ostralegus* L.

Volksnaam: Strandikster, Zeêikster, Kluut (op de Oranjeplaat).

Vrij algemene broedvogel in $A_{2, 3}$, $B_{1, 3}$, D_1 en F. Algemene broedvogel in de Calandpolder en op de Kaloot.

Het gehele jaar door in honderden, vaak duizenden ex. waar te nemen op de schorren en stranden. Hieronder bevinden zich zeker vele Nederlandse ex. bv. 1-12-'35 1 ex. dood op de Kaloot, dat 7-7-'35 te Oostzaan als nestjong geringd werd; 28-9-'37 1 ex. dood op de Kaloot, dat 14-7-'37 te Noordwijk-Binnen als nestjong geringd werd; 21-12-'44 1 ex. dood aan de Zandkreek, dat 8-7-'33 als nestjong op Texel geringd was. Verschijnt van af half Maart op de binnendijkse broedplaatsen. Op de Kaloot worden geregeld albinistische, leucistische en andere afwijkend gekleurde ex. waargenomen (Lev. Nat. 46, p. 74 en 47, pp. 15 en 32).

76. Kluut — *Recurvirostra avosetta* L.

Vrij algemene broedvogel in $B_{1, 3}$, D_1 en F in de nabijheid van kreken. Totaal op Z.-Beveland ± 125 broedparen.

Algemene doortrekker, vooral aan het Z.-Sloe. Trekt van af Juli van de broedplaatsen weg. Overwintert in normale winters vrij geregeld in het Sloe-

Schengengebied en bij Borssele. Zelfs in strenge winters bij Borssele waargenomen; overwinterde niet in de strenge winter 1941/1942 (Lev. Nat. 47, pp. 20-25). Komt van af eind Februari, meestal midden Maart op de broedplaatsen terug.

77. Steltkluut — *Himantopus himantopus* (L.).

Zeer zeldzame gast. Mogelijk broedde de soort in 1945 op dit eiland: 16-8 tot 26-8-'45 2 ad. met 3 juv. ex. Goesse polder (MULDER, Wi., V.); 13-7-'47 1 ex. O.-Schengen (MIDDELMAN); 12-8-'41 1 ♀ of juv. ex. Terluchtse weel bij 's H. Arendskerke (Wa.); 17-9-'45 1 juv. ex. O.-Schengen (Wi.).

78. Rosse Franjepoot — *Phalaropus fulicarius* (L.).

Zeer zeldzame gast. Driemaal: 26-9-'45 1 ex. bij Borssele (Wa.); 31-10-'46 1 ex. Borssele (Wa.) en 17-11 en 18-11-'40 1 ex. Noordnol, Borssele (Wa.).

79. Kanoetstrandloper — *Calidris canutus* (L.).

Doortrekker in zeer wisselend aantal in $A_{1, 2}$ van af eind Juli: 22-7-'40 3 ex. waarvan 2 in prachtkleed, Noordnol, Borssele (Wa.). Ook in de winter aanwezig, vooral na enige dagen vorst, soms in grote aantallen: 3-1-'42 > 10.000 ex. Karmejool, W.-Schelde (Wa.). Is zelfs tijdens de strenge vorstperiode van 1942 waargenomen: 19-1-'42 troep op de Kaloot (Wa.); 16-2-'42 enkele 10-tallen Kaloot (Wa.). Voorjaarstrek tot begin Juni: 9-5-'46 flinke doortrek → NO. bij Borssele (Wa.); 3-6-'42 troepje op de Kaloot (Wa.).

80. Krombekstrandloper — *Calidris ferruginea* (Pont.).

Vrij zeldzame doortrekker in A_1, A_2 en B_1 van af eind Juli: 27-7-'40 1 ex. in prachtkleed, Noordnol, Borssele (Wa.); tot in de tweede helft van October: 17-10-'43 2 ex. O.-Schengen (Wi.); 20-10-'46 3 ex. Heerenpolder (Wi.).

81. Paarse Strandloper — *Calidris maritima* (Brünn.).

Hoewel steenglooiingen talrijk zijn en de soort op Walcheren, zelfs bij Vlissingen algemeen voorkomt, is zij hier een zeldzame verschijning: 20-3-'42 1 ex. Noordnol, Borssele (Wa.); 22-3-'42 1 ex. W.-Schengen (Wa.).

82. Bonte Strandloper — *Calidris alpina* (L.).

Zeer algemene doortrekker in $A_{1, 2, 3}$, in klein aantal ook in $B_{1, 3}$. Overwintert vaak in grote troepen; ook bij strenge vorst in behoorlijk aantal aanwezig. Overzomert meestal in flink aantal op de Kaloot, daaronder slechts enkele ex. in prachtkleed (Wa.).

82a. Kleine Bonte Strandloper — *Calidris alpina schinzii* (Brehm).

Zeer moeilijk in het veld van *C. a. alpina* te onderscheiden. Met zekerheid: 19-6-'40 enkele ex. tussen *C. a. alpina*, Kaloot (Wa.); 16-6-'41 2 ex. in prachtkleed, Kaloot (Wa.).

83. Kleine Strandloper — *Calidris minuta* (Leisl.).

Zeldzame doortrekker in B_1. Zeer zeldzaam op A_2. Volgende waarnemingen: 1-9-'46 1 ex. Kaloot, Borssele (V., Wi.); 11-9-'41 3 ex. O.-Schengen (Wi.); 13-9-'41 5 ex. O.-Schengen (Wi.); 2-10-'43 2 ex. O.-Schengen (Wi.); 11-10-'36 2 ex. W.-Schengen (Ardea 26, p. 72); 5-5-'42 2 ex. O.-Schengen (Wi.).

84. Kleinste Strandloper — *Calidris temminckii* (Leisl.).
Zeer zeldzame doortrekker. Enkele waarnemingen: 10-9-'40 1 ex. tussen Bontbekjes, Borssele (Wa.); 12-9-'45 2 ex., tussen Bontbekjes, Borssele (Wa.); 3-5-'42 1 ex. O.-Schengen (Wi.).

85. Kemphaan — *Philomachus pugnax* (L.).
Vrij zeldzame doortrekker in A_3 en D_1; vrij algemeen in $B_{1, 3}$. Najaarstrek van af eind Juni, in hoofdzaak in de eerste helft van Juli: 22-6-'46 5 ex. Kruiningse Vliet, 2 ex. O.-Schengen, 7 ex. Heerenpolder, 10 ex. W.-Schengen (MIDDELMAN, Wi.); 26-6-'43 6 ex. (ruiend) O.-Schengen (Wi.); 30-6-'43 13 ex. (ruiend) O.-Schengen (Wi.); 7-7-'43 13 ex. O.-Schengen (Wi.); 8-7-'42 ± 20 ex. O.-Schengen (Wi.), tot eind October: 30-10-'40 1 ex. W.-Schengen (V.); 31-10-'43 3 ex. Heerenpolder bij Wolfaartsdijk (Wi.). Enkele winterwaarnemingen: 2-11-'46 1 ex. Heerenpolder (Wi.); 20-11-'43 1 ex. O.-Schengen (Wa.); 9-12-'45 ? ex. bij Goes (Wi.); 5-1-'43 5 ex. inlaag Borssele (Wa.). Voorjaarstrek van af einde Maart: 21-3-'43 2 ex. Terluchtse weel bij 's Heer Arendskerke (Wi.), tot diep in Mei, waarna op enkele plaatsen vogels in prachtkleed worden waargenomen. In de Calandpolder is zelfs een kampplaatsje. Of deze vogels broedvogels of overzomeraars zijn is nog niet duidelijk. 3-6-'43 1 ♂ en 2 ♀♀ bij de O.-Schengen (Wi.); 5-6-'43 1 ♂ en 1 ♀, W.-Schengen (Wi.); 16-6-'41 3 ♂♂, Calandpolder (Wa.); 20-6-'43 1 ♂ en 1 ♀, weiland bij de O.-Schengen (Wi.).

86. Drieteenzandloper — *Crocethia alba* (Pall.).
Algemene doortrekker in A_2 en op de zandige slikken bij Borssele, overal elders zeldzaam of ontbrekend: 9-1-'43 1 ex. schorren, N.-Sloe (Wi.). Herfsttrek van af begin Augustus: 6-8 en 7-8-'41 enkele 100en ex., Kaloot (Wa.), tot eind November. Weinig winterwaarnemingen; ook bij strenge vorst gezien: 22-1-'42 3 ex. Noordnol, Borssele (Wa.). Voorjaarstrek tot begin Mei: 2-5-'41 nog vele ex. Noordnol, Borssele (Wa.).

87. Oeverloper — *Tringa hypoleucos* L.
Vrij algemene doortrekker in $A_{1, 3}$, $B_{1, 2, 3}$, $D_{1, 2}$. Herfsttrek van af begin Juli: 4-7-'43 1 ex. Borssele (Wa.), tot begin, soms eind October: 27-10-'40 1 ex. Westeindse weel (Wa.). Voorjaarstrek van af half April: 19-4-'43 9 ex. O.-Schengen (Wi.), tot in Juni: 10-6-'43 1 ex. O.-Schengen (Wi.). Een winterwaarneming: 31-12-'44 en 1-1-'45 1 ex. Goesse Sas (Wi.).

88. Tureluur — *Tringa totanus* (L.).
Volksnaam: Klieve, Kliefje.
Algemene broedvogel in hoogliggend A_3, $B_{1, 2, 3}$ en $D_{1, 2}$.
Algemene doortrekker van af eind Juni tot in de winter. In de winter, zelfs bij de strengste vorst, zijn zeer vaak nog Tureluurs aanwezig, soms zelfs in vrij groot aantal: 18-12-'40 ± 50 ex. Z.-Sloe (Wa.); 14-1-'28 enkele honderden in het Sloegebied (v. OORDT); 14-2-'42 9 ex. N.-Sloe (V.); 28-2-'42 10 ex. tussen ijsschotsen, Calandpolder (Wi.). Hiervan zal waarschijnlijk een groot deel tot de volgende subspec. behoren. Van af half Maart weer overal op de broedplaatsen aan te treffen. Een aantal overzomert op de buitendijkse slikken.

88a. IJslandse Tureluur — *Tringa totanus robusta* (Schiöler).
Met zekerheid: 23-1-'42 1 ex., vraatrest van Slechtvalk, Calandpolder

(Wa.); 5-3-'42 1 ex., vraatrest Slechtvalk, Noordnol, Borssele (Wa.); 20-3-'47 1 vleugel, Noordnol, Borssele (Wa.). Zie opmerking onder vorige soort.

89. Zwarte Ruiter — *Tringa erythropus* (Pall.).

Algemene doortrekker in $A_{1, 2, 3}$, $B_{1, 2, 3}$ van af half Juni: 14-6-'43 2 ex. O.-Schengen (V., Wi.); 12-6-'43 1 ex. in prachtkleed, Calandpolder (Wa., Wi.). Sterke doortrek in Augustus en October-November: 27-8-'44 > 200 ex. O.-Schengen (V., Wi.); 8-11-'42 ± 200 ex. W.-Schengen (Wi.). Een klein aantal overwintert; in normale winters vrij geregeld in het Sloe-Schengengebied. Verdwijnt bij strenge vorst. Winterbewegingen onder invloed van vorst en dooi. Sterkere doortrek van af half Maart: 13-3-'43 ± 75 ex. O.-Schengen (MIDDELMAN). Trekt door tot diep in Mei: 25-5-'41 2 ex. in prachtkleed, W.-Schengen (Wa.). Een waarneming wijst op overzomeren: 10-6-'42 1 ex., niet duidelijk in prachtkleed, O.-Schengen (Wi.).

90. Groenpootruiter — *Tringa nebularia* (Gunn.).

Vrij algemene doortrekker in $A_{1, 2, 3}$ en $B_{1, 2, 3}$. Najaarstrek van af eind Juni: 30-6-'43 1 ex. O.-Schengen (Wi.); 4-7-'43 1 ex. Heerenpolder (R. TEN KATE), 1 ex. Calandpolder (TIELEMAN); 8-7-'43 1 ex. Terluchtse weel, 4 ex. W.-Schengen (Wi.) tot eind November: 24-11-'41 1 ex. Borssele (Wa.); 26-11-'45 5 ex. O.-Schengen (Wi.). Enkele winterwaarnemingen: 2-12-'45 7 ex. O.-Schengen (Wi.); 21-12-'42 1 ex. W.-Schengen (Wa.); 6-1-'25 2 ex. N.-Sloe (v. OORDT). Zelden grote aantallen bijeen: 22-8-'42 ± 50 ex. W.-Schengen (Wa.); 4-9-'40 20 ex. Kaloot (Wa.). Voorjaarstrek van af half April: 18-4-'36 1 ex. O.-Schengen (V.), tot half Juni: 10-6-'42 3 ex. Borssele (Wa.); 12-6-'43 1 ex. Borssele (Wa.).

91. Bosruiter — *Tringa glareola* L.

Vrij zeldzame doortrekker, bij voorkeur in B_2, doch ook in $A_{1, 3}$, B_1 en D_2 van af begin Juli: 1-7-'42 2 à 3 ex. trekkend Z. over Borssele (Wa.), tot in September: 2-9-'41 1 ex. trekkend Z. over de W.-Schelde, Borssele (Wa.). Één winterwaarneming: 16-12-'41 1 ex. Terluchtse weel, 's Heer Arendskerke (Wa.). Op de voorjaarstrek slechts eenmaal aangetroffen: 4-5-'47 7 ex. Westeindse weel, Ovezande (Wa.). Één zomerwaarneming: 13-6-'43 3 ex. Eversdijk bij Biezelinge (V.).

92. Witgatje — *Tringa ochropus* L.

Vrij algemene doortrekker in $A_{1, 3}$, $B_{1, 2, 3}$ en $D_{1, 2}$ van af half Juni: 11-6-'43 1 ex. trekkend ZO. over Borssele (Wa.); 14-6-'43 1 ex. O.-Schengen (V., Wi.), tot eind November: 28-11-'41 1 ex. Borssele (Wa.). Winterwaarnemingen: 18-12-'43 1 ex. Wilhelminadorp (Wi.); 29-12-'29 1 ex. O.-Schengen (V.); 2-1-'42 1 ex. de Poel bij Goes (V.); 5-1-'29 1 ex. Sloedam (Ardea 19, p. 35); 8-1 en 9-1-'43 1 ex. Borssele (Wa.); 9-1-'45 1 ex. Borssele (Wa.); 22-1-'36 1 ex. O.-Schengen (V.). Voorjaarstrek van af begin Maart: 1-3-'44: 2 ex. O.-Schengen (MIDDELMAN), tot in Mei: 22-5-'39 1 ex. Abbekinderen (V.).

93. Rosse Grutto — *Limosa lapponica* (L.).

Zeer algemene doortrekker op de Kaloot, vrij algemeen in overig A van af begin Juli: 3-7-'41 1 ex. Kaloot (Wa.). In Augustus tot November vaak 100en ex. bijeen. Overwintert in normale winters. Tracht ook in strenge winters te blijven bv. in de winter van 1939/1940 dagelijks gezien te Borssele tot

31-1-'40. Daarna weer 6-4-'40 3 ex. aanwezig (Wa.). In de winter 1940/1941 geregeld vele ex. te Borssele tot 22-12-'40. Daarna nog 18-1-'41 enkele ex. Noordnol, Borssele en dan pas weer 26-4-'41 aanwezig. Overwinterde niet in de winter 1941/1942. Slechts één waarneming: 19-1-'42 troepje op de Kaloot (Wa.). Voorjaarstrek tot begin Juni, vertoont zich dan ook wel in gering aantal in B_1 (Wi.): 2-6-'40 1 ex. Kaloot (Wa.); 3-6-'41 enkele ex. Kaloot (Wa.). Één zomerwaarneming: 21-6-'42 1 ex. in prachtkleed, Kaloot (Wa.).

94. Grutto — *Limosa limosa* (L.).

Zeer zeldzame broedvogel aan de O.-Schengen (in 1943 bijna vliegvlugge jongen gezien (Wa., Wi.); in 1945 en 1946 nest met 4 eieren gevonden (Wi.)), aan de Kruininger Vliet (L. P. PIETERSE: Lev. Nat. 35, p. 70, 1930) en misschien ook in de Calandpolder, waar de soort ieder jaar in de broedtijd baltsend is waar te nemen (Wa.).

Algemene doortrekker in $B_{1, 3}$; vrij algemeen in A, aan het Z.-Sloe bv. geregeld in flinke troepen. Najaarstrek van af half Juni: 14-6-'43 20 ex. waaronder alarmerende, O.-Schengen (V., Wi.), tot eind October: 11-10-'36 60 à 70 ex. N.-Sloe (Ardea 26, p. 107); 17-10-'42 ± 50 ex. W.-Schengen (Wi.); 19-10-'40 enkele ex. Kaloot (Wa.); 31-10-'43 ± 30 ex. W.-Schengen (Wi.). Winterwaarnemingen: 16-11-'35 3 ex. W.-Schengen (V.); 26-11-'45 1 ex. O.-Schengen (Wi.); 20-12-'43 tot 9-1-'44 1, soms 2 ex. W.-Schengen (V., Wi.); 27-12-'23 1 ex. Sloedam (Ardea 13, p. 21); 31-12-'45 1 ex. W.-Schengen (V.); 9-1-'37 ± 50 ex. N.-Sloe (Ardea 26, p. 107). Op de voorjaarstrek reeds enkele in Februari: 19-2-'44 1 ex. W.-Schengen (Wi.), meestal van af begin Maart: 3-3-'34 1 ex. trekkend NO., Sloedam (Ardea 24, p. 62); 3-3-'40 1 ex. Karmejool, W.-Schelde (Wa.), tot diep in Mei: 25-5-'41 enkele ex. in prachtkleed, Z.-Sloe (Wa.).

95. Wulp — *Numenius arquata* (L.).

Algemene doortrekker in $A_{1, 2, 3}$; $B_{1, 3}$ en $D_{1, 2}$. Op de herfsttrek soms in boomgaarden (Wa.). Doortrek van af begin Juni: 3-6-'41 1 ex. Kaloot (Wa.); 7-6-'41 3 ex. Kaloot (Wa.); 16-6-'41 300 ex. Calandpolder (Wa.), tot diep in de winter. Overwintert in groot aantal in $A_{1, 2, 3}$, zelfs bij strenge vorst, waarbij dan vele ex. omkomen. Winterbewegingen onder invloed van vorst en dooi. Voorjaarstrek van af eind Februari: 21-2-'43 enkele 10-tallen O.-Schengen (Wi.), tot half Mei: 8-5-'40: enkele ex. Kattendijke; 1 ex. Borssele (Wa.). Een gering aantal overzomert in $A_{1, 2, 3}$.

96. Regenwulp — *Numenius phaeopus* (L.).

Vrij algemene doortrekker in A, $B_{1, 3}$ en $D_{1, 3}$, van af eind Juni, meestal begin Juli: 23-6-'46 1 ex. Borssele (Wa.); 2-7-'40 eerste trekkers, Kaloot (Wa.); 1-7-'44 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.) tot eind September: 26-9-'42 1 ex. O.-Schengen (Wi.), 1 ex. W.-Schengen en 1 ex. Z.-Sloe (Wa.). Voorjaarstrek van af eind Maart: 21-3-'43 1 ex. Borssele (Wa.); 9-4-'41 1 ex. Borssele (Wa.), tot begin Juni: 5-6-'43 3 ex. W.-Schengen (Wi.); 8-6 en 9-6-'40 enkele ex. Kaloot (Wa.); 13-6-'39 1 ex. Abbekinderen (V.); 13-6-'45 4 ex. Borssele (Wa.). Late waarneming: 30-11-'44 1 ex. Borssele (Wa.).

97. Houtsnip — *Scolopax rusticola* L.

Zeldzame doortrekker in E_2. Volgens mededeeling van jagers verscheidene malen op de najaarstrek geschoten. Volgende waarnemingen: 13-11-'43 1 ex.

tuin, Borssele (Wa.); 27-11-'43 een dood ex. onder heg in weiland, Coudorpe (Wa.); 11-1-'45 1 ex. Borssele (Wa.); 15-1-'46 1 ex. Baarsdorp (Wa.); 27-1-'45 1 ex. Driewegen (Wa.); 25-3-'42 1 ex. onder meidoornhaag, O.-Schengen (Wa.).

98. Poelsnip — *Capella media* (Lath.).
Zeer zeldzame doortrekker. Twee gegevens: 12-10-'40 1 ex. Borssele (Wa.); 17-12-'39 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.).

99. Watersnip — *Capella gallinago* (L.).
Algemene doortrekker in B en $D_{1, 2}$, zeer zelden in A_3. Najaarstrek van af half Juli: 13-7-'45 1 ex. Borssele (Wa.); 14-7-'43 2 ex. O.-Schengen (Wi.); duurt voort tot in de winter. Overwintert in zachte winters geregeld. Enkele waarnemingen bij strenge vorst: 17-1-'29 1 ex. bij Wilhelminadorp (V.); 14-1-'42 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.). Voorjaarstrek van af begin Maart: 4-3-'44 13 ex. O.-Schengen (Wi.), tot begin Mei: 2-5-'43 1 ex. Eversdijk (Wi.). Op 7-11-'42 werd bij Hollestelle een isabellakleurig ex. waargenomen (Wa.).
Enkele zomerwaarnemingen (broedvogels?): 19-5 en 20-5-'43 1 ex. baltsend, inlaag, Borssele (Wa.); 17-6-'43 1 ex. nabij de O.-Schengen (Wi.); 1-6-'44 1 ex. O.-Schengen (Wi.).

100. Bokje — *Lymnocryptes minimus* (Brünn.).
Vrij zeldzame doortrekker op dezelfde plaatsen als de vorige soort. Ook 's winters aan te treffen: 7-11-'43 1 ex. O.-Schengen (V.); 29-11-'39 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.); 28-12-'42 1 ex. bij vorst aan de W.-Schengen; 29-12-'44 1 ex. Kloetinge (MIDDELMAN); 28-2-'44 1 ex. Terluchtse weel (Wi.); 24-3-'32 3 ex. Goesse polder (V.); 3-4-'43 1 ex. O.-Schengen (Wi.); 16-4-'41 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.); 17-9-'31 3 ex. Goesse polder (V.); 21-10-'44 5 ex. O.-Schengen (Wi.); 29-10-'45 1 ex. O.-Schengen (Wi.).

101. Grote Jager — *Stercorarius skua* (Brünn.).
Zeldzame najaars- en wintergast op de Westerschelde. Volgende gegevens: 31-10-'41 2 ex. bij Borssele (Lev. Nat. 47, p. 129); 8-12-'40 1 ex. Westerschelde bij Borssele (Wa.); 10-1-'40 1 ex. Kaloot, Borssele (Wa.).

102. Middelste Jager — *Stercorarius pomarinus* (Temm.).
Zeldzame doortrekker in A_1. Vier waarnemingen: 8-9 tot 28-9-'41 1 juv. ex. Westerschelde (Wa.); 4-10-'42 1 juv. ex. Calandpolder (Wa., Wi.); 14-10-'42 1 ex. Kaloot, Westerschelde (Wa.); 15-11-'39 1 dood ex. Noordnol, Borssele (Wa.).

103. Kleine Jager — *Stercorarius parasiticus* (L.).
Zeldzame doortrekker op de Westerschelde. Volgende waarnemingen: 21-8-'45 1 ex. bij Baarland (V.); 12-9-'45 2 ex. Westerschelde, Borssele (Wa.); 21-9 tot 7-10-'42 1 ex. Westerschelde (Wa.); 1-10-'44 1 ex. Westerschelde, Borssele (Wa.).
Opmerking. Verscheidene waarnemingen van jagers in jeugdkleed zijn niet opgenomen, omdat de soort niet met zekerheid kon worden bepaald. Over het algemeen zijn jagers vrij zeldzame verschijningen in dit gebied.

104. Burgemeester — *Larus hyperboreus* Gunn.
Zeldzame wintergast in A_1. In 1942 en 1943 iets talrijker, toen ook binnens-

lands. Volgende gegevens: 14-11-'40 1 ad. ex. na storm, Westerschelde, Borssele (Wa.); 6-12-'42 1 juv. ex. bij Wemeldinge (Wi.); 12-12-'42 tot 28-12-'42 1 juv. ex. West-Schengen (Wi.); 27-12-'42 1 ex. bij Borssele (Wa.); 31-12-'40 3 juv. ex. Borssele (Wa.); 2-1-'41 1 juv. ex. Kaloot (Wa.); 11-1 tot 27-1-'43 1 ex. te Goes (LODDER, Wi.); 2-3-'46 1 juv. ex. Borssele (Wa.); 28-3-'41 1 juv. ex. Kaloot (Wa.).

105. Kleine Burgemeester — *Larus glaucoides* Meyer.
Zeer zeldzame wintergast. Eens: 8-12-'40 1 ad. ex. steiger, Borssele (Wa.).

106. Mantelmeeuw — *Larus marinus* L.
Algemene wintergast in A_1 en A_3 (o.a. veel bij de oesterputten bij Yerseke). Bij storm ook binnenslands. Van af half Mei verschijnen jeugdige ex. in ruikleed bij hoog water op de Kaloot. Toeneming gedurende Juni. Begin Augustus komen 1e-jaars vogels aan. Soms in groot aantal: 10-10-'41 ruim 70 adulte ex. op de Kaloot (Wa.).

107. Scandinaafse Kleine Mantelmeeuw — *Larus f. fuscus* L.
Zeer zeldzame doortrekker. Volgende waarnemingen: 23-3-'40 1 ex. Oost-Schengen (Wa.); 24-2-'40 1 ad. en 1 juv. ex. op het ijs, West-Schengen (Wa.).

108. Zilvermeeuw — *Larus argentatus* Pont.
Volksnaam: Gògge, Zeêveugel.
In 1942 werd op 6 Juni een nest met 3 eieren gevonden in de Calandpolder (W. MAAS). Overigens zijn geen broedgevallen bekend geworden.
De soort is in alle maanden over het hele eiland waar te nemen, speciaal buitendijks op schorren en slikken en langs de kust. Bijzonder talrijk op de Kaloot, waar 1e-jaars vogels begin Augustus verschijnen. Op 1-9-'40 1100 ad. ex. op de Kaloot (Wa.); begin Nov. '41 geregeld ruim 1000 ex. op de Kaloot (Wa.).

109. Kleine Zeemeeuw — *Larus canus* L.
Algemene doortrekker en wintergast, verspreid over het gehele eiland. Najaarstrek van adulte ex. van af begin Juli vooral in D: 9-7-'46 1 ex. Kaloot, Borssele (Wa.); 10-7-'43 1 ad. ex. Heinkenszand (Wi.). De 1e-jaars vogels verschijnen begin Augustus op de Kaloot. In het winterhalfjaar opvallend weinig juv. ex. (Wa.). Voorjaarstrek tot half Mei: 8-5-'45 enkele ad. en juv. ex. Heerenpolder (Wi.); 19-5-'40 vele juv. ex. op de Kaloot (Wa.).

110. Kapmeeuw — *Larus ridibundus* L.
Volksnaam: Kokkemêeuwe.
Broedt in enkele kleine kolonies:
Kaloot: ± 40 paar;
Z. Bevelandse kant van het Z.-Sloe: enkele paren;
N. Sloe: sterk wisselend in aantal, gewoonlijk ± 20 paar; op 28-5-'41 ± 70 nesten.
West-Schengen 1946: 17 paar.
O.-Schengen: 1942 3 paar, 1943 10 paar en in 1946 2 paren.
Inlaag bij Nieuwdorp: in 1941 en 1942 3 paar.
Inlaag bij Ellewoutsdijk: enkele paren.
Algemene doortrekker in voor- en najaar, verspreid over het gehele eiland.

Overwintert in groot aantal. Verplaatsingen onder invloed van vorst. Voorjaarstrek van af begin Maart.

111. Dwergmeeuw — *Larus minutus* Pall.

Vrij algemeen in October, November en de eerste helft van December op de Westerschelde, nabij de Kaloot. Soms in troepen van ruim 100 ex. zoals half November '40. Het grootste aantal bestaat dan uit adulte vogels. Zelden binnendijks: 8-12-'40 1 juv. ex. op de Visscherij, Borssele (Wa.). Zeldzaam in andere maanden: 14-5-'40 een bijna uitgekleurd ex. Noordnol, Borssele (Wa.); 25-5-'46 3 paar ad. ex. bij Borssele (Wa.); 27-5 tot 1-6-'42 een bijna uitgekleurd ex. te Goes (Wi.); 6-8-'41 2 ad. ex. Westerschelde, Borssele (Wa.); 16-8-'45 1 ad. ex. Westerschelde, Borssele (Wa.); 24-9-'40 2 ad. en 2 juv. ex. Westerschelde, Borssele (Wa.).

112. Drieteenmeeuw — *Rissa tridactyla* (L.).

Zeldzame doortrekker op de Westerschelde, vooral in November, December en Januari. De meeste waarnemingen betreffen dode of zieke ex. Waarnemingen in andere maanden: 15-2-'43 1 ad. ex. bij Borssele (Wa.); 15-2-'46 1 ad. ex. bij Kattendijke (Wi.); 17-2-'46 1 ex. (teer) Borssele (Wa.); 19-2-'46 1 juv. ex. (storm) Borssele (Wa.); 1-5-'41 1 juv. ex. bij Borssele (Wa.); 23-6-'45 1 ad. ex. bij Borssele (Wa.); 7-8-'43 1e-jaars ex. stervend, Borssele (Wa.). Zelden binnendijks: 30-1-'43 1 juv. ex. W.-Schengen (J. C. LODDER); 13-2-'46 1 ad. ex. O.-Schengen (Wi.).

113. Visdiefje — *Sterna hirundo* L.

Volksnaam: Mikke (Borssele); Nikke (Yerseke).

Broedt in enkele kleine kolonies:

Kaloot: ± 50 paar (1942); ± 65 paar (1945).

Calandpolder en aangrenzende stranden: zeer wisselend, gewoonlijk ± 15 paar; 28-5-'41 ± 70 paar.

Oost-Schengen: 60 à 70 paar.

Kattendijke: enkele paren.

Ellewoutsdijk (inlagen): ± 10 paar.

De broedvogels keren terug van af de tweede week van April: 11-4-'45 eerste ex. O.-Schengen (Wi.), soms eerder: 6-4-'42 1 ex. O.-Schengen (Wa.).

Overigens een algemene doortrekker, in hoofdzaak in A_1 en A_3. Wegtrek en doortrek van af half Juni, gewoonlijk tot eind September, soms tot in October: 24-9-'40 ± 200 ex. (samen met *macrura*) Kaloot, Borssele (Wa.); 13-10-'35 2 ex. trekkend WZW. over Z.-Beveland (V.).

114. Noordse Stern — *Sterna macrura* Naum.

Zeer zeldzame broedvogel tussen de Visdiefjes aan de O.-Schengen en op de Kaloot. Zomer 1940 een gemengd paar (*hirundo* × *macrura*) met nest en later jongen op de Kaloot (Wa.).

Najaarswaarnemingen: 5-8-'45 enkele ex. slikken, N. Sloe (Wi.); 26-9, 27-9, 28-9 en 29-9-'41 resp. 12, 12, 12 en 10 ex. in winterkleed, Noordnol, Borssele (Wa.).

115. Grote Stern — *Sterna sandvicensis* Lath.

Algemene doortrekker in A_1. Voorjaarstrek van af half April, soms eerder: 1-4-'15 verscheidene ex. op de Oosterschelde (Ardea 13, p. 21), tot begin Mei. In Mei weinig talrijk, behalve op de Oosterschelde (broedvogels van

Schouwen?). Najaarstrek geregeld van af begin Juni: 10-6-'40 op de Westerschelde. Jonge ex. van af begin Juli (bv. 4 Juli '41). De trek gaat door tot begin October; daarna zeldzaam: 18-10-'42 1 ad. en 1 juv. ex. Westerschelde (Wa.); 19-10-'41 8 ex. Westerschelde (Wa.); 20-10-'41 enkele ex. Westerschelde (Wa.); 2-11-'41 1 ex. bij Borssele (Wa.).

116. Dwergstern — *Sterna albifrons* Pall.

Broedt geregeld op de Kaloot (50 à 60 paar), soms ook aan het N.-Sloe (6 à 7 paar in 1941).

Voorjaarstrek van af de 3e Aprilweek: 16-4-'42 1 ex. Oosterschelde (J. C. LODDER). Najaarstrek tot eind September: 28-9 en 29-9-'41 enkele ex. Kaloot, Borssele (Wa.); 30-9-'45 1 ex. Noordnol, Borssele (Wi.). Soms wordt de soort ook binnendijks, vissend op de welen aangetroffen.

117. Zwarte Stern — *Chlidonias niger* (L.).

Vrij zeldzame doortrekker in A_1 en A_2, B_1, 2, 3.

Voorjaarstrek van af de 2e helft van April: 24-4-'41 15 ex. Noordnol, Borssele (Wa.); 26-4-'41 enkele ex. O.-Schengen (Wi.); 27-4-'40 2 ex. W.-Schengen (V., Wi.) tot in de derde Meiweek: 19-5-'41 enkele 100en ex. Noordnol, Borssele (Wa.); 20-5-'40 3 ex. Noordnol, Borssele (Wa.). Soms op de voorjaarstrek in zeer groot aantal bv. 7-5, 9-5, 10-5 en 11-5-'41 resp. 2000, 2500, 3000 en 1500 ex. Noordnol, Borssele (Wa.). Najaarstrek vanaf begin Juni: 8-6-'42 4 ex. trekkend, Borssele (Wa.) tot in September: 24-9-'40 2 ex. Noordnol, Borssele (Wa.); 30-9-'45 1 ex. Noordnol, Borssele (Wi.). Deze trek is minder opvallend dan de voorjaarstrek.

118. Alk — *Alca torda britannica* Ticeh.

Zeer zeldzaam. Alle waarnemingen betreffen dode of stervende vogels: 15-9-'40 1 juv. ex. dood te Borssele (Wa.); 3-1-'48 1 vers dood ex. N.-Sloe (V.); 9-1-'44 1 juv. ex. stervend, Borssele (Wa.); 15-1-'47 1 dood ex. te Borssele (zeer vergaan) (Wa.); 31-3-'40 1 ad. ex. dood te Borssele (Wa.).

119. Zeekoet — *Uria aalge* subspec.

Zeldzaam, meest in het winterhalfjaar in O.- en W.-Schelde. Gewoonlijk zijn het door storm uitgeputte ex. of stookolieslachtoffers. Enkele voorjaarswaarnemingen: 1-4-'40 1 ad. ex. vers dood te Borssele (Wa.); 9-5-'41 een gezond ex. in overgangskleed, Westerschelde (Wa.).

120. Kleine Alk — *Alle alle* (L.).

Zeer zeldzaam in Ooster- en Westerschelde. Viermaal aangetroffen: 17-11-'40 een gezond ex. in de Westerschelde, Borssele (Wa.); 7-2-'44 een dood ex. Westerschelde, Borssele (Wa.); 8-2-'44 een uitgeput ♂ Westerschelde, Waarde (Wi.); 10-4-'44 een dood ex. Calandpolder (KLOMP, Wa.).

121. Papegaaiduiker — *Fratercula arctica grabae* (Brehm).

Zeer zeldzaam. Op 23-4-'44 een dood ex. Calandpolder (Wa.).

122. Houtduif — *Columba palumbus* L.

Volksnaam: Woudduve, Valduve (Borssele).

Algemene broedvogel in houtgewas en in torens.

Algemene doortrekker, vooral in het najaar (October tot begin November). Overwintert in groot aantal. Op 23-3-'40 een bijna geheel melanistisch ex. Westeindse weel (Wa.).

123. Holenduif — *Columba oenas* L.
Vrij algemene broedvogel over het gehele eiland in holle bomen, knotwilgen en tussen klimop. Overwintert geregeld, ook bij strenge vorst. Was enige 10-tallen jaren geleden zeldzaam. In 1912-1920 nog zeldzaam of ontbrekend (v. OORDT).

124. Tortelduif — *Streptopelia turtur* (L.).
Vrij algemene broedvogel over het gehele eiland, speciaal in meidoornheggen.
Vrij algemene doortrekker van af begin Mei: 1-5-'43 1 ex. Borssele (Wa.); 1-5-'44 1 ex. 's H. Hendrikskinderen (Wi.). Najaarstrek tot half October: 12-10-'46 1 ex. bij Goes (Wi.); 13-10-'41 2 ex. bij Borssele (Lev. Nat. 46, p. 192).

125. Koekoek — *Cuculus canorus* L.
Algemene broedvogel over het gehele eiland. Eieren meestal bij Kleine Karekiet en Graspieper.
Voorjaarstrek van af half April. Vroegste datum: 13-4-'44 1 ex. roepend te Borssele (Wa.). Gewoonlijk omstreeks 20 April. Roept tot eind Juli bv. 23-7-'41 te Borssele (Wa.). Najaarstrek tot half September: 16-9-'39 1 ex. Hollestelle (Wa.). Zomer 1944, 1945 en 1946 een fraai rood ♀ in de inlagen te Borssele; werd 23-6-'46 doodgevonden aldaar (Wa.).

126. Scharrelaar — *Coracias garrulus* L.
Één waarneming: 2-6-'41 1 ex. nabij de W.-Schengen (Ardea 31, p. 134).

127. IJsvogel — *Alcedo atthis ispida* L.
Vrij zeldzame, doch geregelde doortrekker in A_1 en A_3, $B_{1, 2, 3}$ en in mindere mate op andere plaatsen waar water is. Herfsttrek van af eind Juli: 21-7-'43 1 ex. 's Gravenpolderse weel (V.), tot diep in de winter, waarna enkele ex. blijven hangen. Voorjaarstrek tot half Maart: 14-3-'36 1 ex. O.-Schengen (J. C. LODDER). Gedurende de strenge winters zeer zeldzaam.

128. Hop — *Upupa epops* L.
Eenmaal waargenomen: 31-7-'47 1 juv. ex. geschoten bij Goes (v. WILLEGEN).

129. Kerkuil — *Tyto alba guttata* (Brehm).
Volksnaam: Katuûl.
Vrij zeldzame broedvogel in schuren en andere gebouwen.
Zelden trek waargenomen: 11-10 en 30-10-'41 1 ex. trekkend Z. over de Schelde bij Borssele, bij stormachtig weer (Wa.). Overwintert geregeld in boerenschuren.

130. Ransuil — *Asio otus* (L.).
Zeldzame doortrekker. Eens werd overwinteren vastgesteld.
Volgende waarnemingen: 6-3-'46 1 ex. Goes (Wi.); 21-3-'36 1 ex. Kwadendamme (V.); 15-3 tot 10-4-'45 3 ex. te Goes (Wi.); 30-10-'44 5 ex. zeedijk, Borssele (Wa.). Half Dec. '45 tot half Febr. '46: 3, soms 4 ex. te Goes (Wi.).

131. Velduil — *Asio flammeus* (Pont.).
Zeer zeldzame doortrekker. Op 20-1-'46 1 ex. boven het schor van het N.-Sloe (Wi.); 7-2-'42 2 ex. bij Goes, tijdens vorst (Wi.).

132. Steenuil — *Athene noctua vidalii* A. E. Brehm.
Volksnaam: Poepuûl.
Vrij algemene broedvogel in knotwilgen en holle bomen. Standvogel. In de strenge winters sterk afgenomen, thans ongeveer in aantal hersteld.

133. Bosuil — *Strix aluco* L.
Zeer zeldzaam: 4-3-'29 1 ex. Oude Zeedijk, O.-Schengen (V.).
De juistheid van de mededeling van T. G. DE VRIES betreffende het algemeen voorkomen van deze soort, alsmede het daarin vermelde broedgeval in 1930 (Org. C.N.V. 4, p. 158) wordt door ons sterk in twijfel getrokken.

134. Gierzwaluw — *Apus apus* (L.).
Vrij algemene broedvogel in enkele dorpen, algemeen te Goes.
Verschijnt eind April tot begin Mei. Vroegste datum: 22-4-'16 1 ex. te Rilland (Ardea 6, p. 10). Doortrek tot begin Juni: 6-6-'40 enkele ex. te Borssele (Wa.). Verschijnt in Juni ook op plaatsen waar de soort niet broedt, zoals in Borssele. Najaarstrek van af Juli: 27-7-'42 ± 50 ex. trekkend, Z. over Borssele (Wa.) tot eind September: 23-9-'44 1 ex. Borssele (Wa.).

135. Groene Specht — *Picus viridis* L.
Eéns: 29-7-'45 1 ex. Oude Zeedijk bij Goes (Wi.).

136. Grote Bonte Specht — *Dendrocopos major* subspec.
Vóór 1940 zeldzame broedvogel. In latere jaren toegenomen. Broedde in 1940, 1941 en 1942 op verscheidene plaatsen in C_3, D_5, en $E_{2, 3, 4}$. Daarna weer afgenomen. Standvogel.

137. Boerenzwaluw — *Hirundo rustica* L.
Volksnaam: Zwelmpje.
Algemene broedvogel aan en in gebouwen en onder duikers, bruggen en sluizen.
Algemene doortrekker van af begin April: 2-4-'41 1 ex. te Goes (Wi.), 2-4-'44 10 ex. te Goes (Wa.). Onder de eerst aankomende trekkers vallen ex. met warm-rossige tot diep-roodbruine onderzijde op (Wa.). Geregeld waar te nemen tot begin November: 1-11-'36 10 ex. te Borssele (Wa.). 9-11-'10 1 ex. Kattendijke (A. W. KLOOS, Lev. Nat. 15, p. 304).

138. Huiszwaluw — *Delichon urbica* (L.).
Algemene broedvogel aan gebouwen.
Algemene doortrekker van af eerste helft April: 9-4-'46 1 ex. te Goes (D. BAKKER) en 13-4-'33 1 ex. te Goes (V.). Weg- en doortrek van af begin Augustus tot begin November. Late doortrek: 14-11 en 15-11-'41 1 ex. bij Borssele (Wa.).

139. Oeverzwaluw — *Riparia riparia* (L.).
In 1942 en 1943 hebben enkele paren gebroed in een zandige kant bij de O.-Schengen (V., Wi.).
Vrij zeldzame doortrekker van af half April: 18-4-'41 1 ex. Calandpolder (Wa.), tot half Mei: 14-5-'43 1 ex. Borssele (Wa.). Doortrek van af half Juli: 10-7-'43 1 ex. bij Goes (Wi.), tot eind Augustus: 29-8-'42 1 ex. te Borssele (Wa.).

140. Kramsvogel — *Turdus pilaris* L.
Algemene doortrekker van af de 2e helft van October: 22-10-'41 enkele troepjes, inlaag, Borssele (Wa.). In de winter vaak sterke doortrek bv. 24-11-'40 ± 1200 ex. inlaag, Borssele (Wa.), meestal onder invloed van koude. Wordt 's winters geregeld waargenomen; in klein aantal, ook bij strenge vorst, waarbij vaak ex. omkomen. Op de voorjaarstrek minder opvallend, tot eind April/begin Mei: 26-4-'40 1 ex. Borssele (Wa.), 4-5-'39 2 ex. Abbekinderen (V.).

141. Grote Lijster — *Turdus viscivorus* L.
Vrij zeldzame broedvogel in E_2 en E_4, liefst met opgaand hout.
Vrij zeldzame doortrekker, soms samen met Kramsvogels. Eerste trekwaarneming: 27-9-'42 1 ex. trekkend naar Z. over de W.-Schelde bij Borssele (Wa.). In het winterhalfjaar zelfs bij strenge vorst een paar maal waargenomen: 1-1-'40 1 ex. Borssele, 27-1-'42 1 ex. Borssele, 24-1-'45 1 ex. Borssele, 25-1-'45 1 ex. Coudorpe (Wa.). Broedvogels keren terug van af half Februari: 15-2-'40 1 ex. boomgaard, Goes (Wa.). Terugtrek bij invallende koude: 2-3-'46 enkele ex. samen met Kramsvogels, trekkend naar Z. over W.-Schelde, Borssele (Wa.).

142. Zanglijster — *Turdus ericetorum* subspec.
Algemene broedvogel in C_3, $D_{4, 5}$, $E_{2, 3, 4}$. De meeste broedvogels zijn standvogels.
Algemene doortrekker. Op 29-9 en 30-9-'40 zeer sterke trek bij Borssele en Coudorpe (Wa.).

143. Koperwiek — *Turdus musicus* L.
Algemene doortrekker van af begin October: 8-10-'43 eerste trekkers bij Borssele (Wa.). Geregeld waar te nemen in het winterhalfjaar. Sterke doortrek onder invloed van vorst. Ook bij strenge vorst in klein aantal aanwezig. Voorjaarstrek van af begin Februari: 9-2-'36 sterke doortrek te Borssele (Wa.); tot begin April: 3-4-'44 zingend troepje in boomgaard bij Goes (Wi.), 7-4-'39 8 ex. Jachtse bos (V.).

144. Beflijster — *Turdus torquatus* L.
Vrij zeldzame doortrekker, vooral in de 2e helft van April en begin Mei: 16-4-'46 ♂ Abbekinderen (Wi.), 18-4-'43 3 ex. Lewedorp (TIELEMAN), 21-4-'42 ♀ Borssele, 23-4 t/m 28-4-'41 ♂ Borssele, 3-5-'41 2 ♂♂ W.-Schengen, 4-5 en 5-5-'42 ♂ en 2 ♀♀ Borssele, 6-5 t/m 8-5-'41 2 ♂♂ en 1 ♀ Borssele, 12-5-'46 1 ex. Borssele, 13-10-'41 juv. ♂ Borssele, 15, 16 en 17-10-'46 1 ex. Borssele en 1-11-'41 ♀ Borssele (Wa.).

145. Merel — *Turdus merula* L.
Volksnaam: Maerel, Maerelaer.
Algemene broedvogel in C_3, $D_{4, 5}$, $E_{2, 3, 4}$. Vroeg broedsel: 18-3-'36 nest met 1 ei, Borssele (Wa.).
Algemene doortrekker en overwinteraar: 12-10 en 17-10-'40 duidelijke trek naar Z. over de W.-Schelde bij Borssele (Wa.). De meeste broedvogels zijn standvogels.

146. Tapuit — *Oenanthe oenanthe* subspec.
Vrij algemene doortrekker, vooral in C en F van af begin Juli: 6-7-'31

1 ex. Goesse polder (V.), 6-7-'41 1 juv. ♂ Borssele (Wa.) tot eind October: 24-10-'41 2 ex. Borssele en 1 ex. Coudorpe; 24-10-'42 2 ex. Borssele (Wa.). Het hoogtepunt van de trek valt in Augustus. Voorjaarstrek van af eind Maart: 27-3-'43 1 ex. Lewedorp, tot eind Mei: 25-5-'41 ♂ Borssele en 2 ex. Sloedam (Wa.).

147. Paapje — *Saxicola rubetra* (L.).

Vrij zeldzame broedvogel in $C_{2, 3}$ en F.

Vrij algemene doortrekker van af begin Augustus: 9-8-'44 2 ex. zeedijk, Borssele (Wa.); 30-8-'42 sterke trek langs Z. Kraaiertse weg bij Z.-Sloe en Lewedorp (Wa.), tot eind September: 30-9-'44 1 ex. Wilhelminapolder (Wi.). Voorjaarstrek van af half April: 14-4-'33 2 ex. Wilhelminapolder (V.).

148. Roodborsttapuit — *Saxicola torquata rubicola* (L.).

Zeldzame broedvogel langs spoordijken: 1-8-'42 alarmerend ♂ met voer bij Kloetinge (Wi.); Juli '43 paartje met jongen bij Kloetinge (V., Wi.); 26-6-'43 paartje met 3 jongen te Borssele (Wa.).

Weg- en doortrek van af begin Augustus: 2-8-'44 4 ex. zeedijk, Borssele (Wa.) tot eind November: 21-11 en 22-11-'42 ♀ bij Borssele (Wa.). Winterwaarneming: 2-2 tot 28-2-'43 ♀ bij Borssele (Wa.). Voorjaarstrek van af begin Maart: 2-3-'41 ♀ Borssele (Wa.).

149. Gekraagde Roodstaart — *Phoenicurus phoenicurus* (L.).

Algemene broedvogel in E_2, vrij zeldzaam in C_3. In de laatste 15 jaar toegenomen.

Weg- en doortrek van af eind Augustus: 28-8-'40 ♂ trekkend bij Borssele (Wa.) tot eind September: 27-9-'36 1 ex. Goes (V.); 28-9-'40 2 ex. bij Borssele (Wa.). Voorjaarstrek van af begin April: 4-4-'43 1 ex. te Goes (Wa.).

150. Zwarte Roodstaart — *Phoenicurus ochrurus gibraltariensis* (Gm.).

Vrij zeldzame doortrekker van af de 2e helft van Juni: 23-6-'36 2 ex. Borssele, 25-6-'41 1 ex. Borssele, 25-6-'45 1 ex. Borssele (Wa.) tot in de 2e helft van November: 17-11-'42 1 ex. Borssele (Wa.). Voorjaarstrek van af de 2e helft van Maart: 19-3-'42 1 ex. Goes (V.), 19-3 t/m 25-3-'42 ♀ Borssele (Wa.), tot eind April: 30-4-'42 juv. ♂ Borssele. Late doortrek tot half Mei: 7-5 tot 20-5-'44 zingend ♂, Grote Kerk, Goes (Wa.).

151. Nachtegaal — *Luscinia megarhyncha* Brehm.

Eenmaal waargenomen: 12-5-'42 zingend ♂, Van Hattumtuin, Ellewoutsdijk (Wa.).

152. Witgesterde Blauwborst — *Luscinia svecica cyanecula* (Wolf).

Tweemaal waargenomen: 5-8-'42 ♂ in prachtkleed, bietenveld, Borssele (Wa.); 16-8-'42 ♀ of juv. ex. bietenveld, Borssele (Wa.).

153. Roodborst — *Erithacus rubecula* (L.).

Zeldzame broedvogel in $E_{2, 3}$.

Algemene doortrekker en wintervogel. Najaarstrek van af eind Augustus: eind Aug. '43 geregeld weer zingende ex. te Goes (Wi.). Voorjaarstrek tot eind April: 26-4-'41 1 ex. te Borssele (Wa.).

154. Heggemus — *Prunella modularis* (L.).
Zeldzame broedvogel in $E_{2, 3}$ en D_4. Standvogel.

155. Grasmus — *Sylvia communis* Lath.
Volksnaam: „Braemschietertje".
Algemene broedvogel in $C_{2, 3}$, $D_{4, 5}$, E_2 en langs spoordijken. Waargenomen tot begin September: 1-9-'46 1 ex. Wilhelminapolder (Wi.). Aankomst der broedvogels van af half April: 15-4-'45 1 ex. zingend bij Goes (Wi.).

156. Braamsluiper — *Sylvia curruca* (L.).
Vrij zeldzame broedvogel in $D_{4, 5}$ en E_2. Aankomst der broedvogels van af 1e helft April: 13-4-'33 zingend ex. Goes (V.).

157. Tuinfluiter — *Sylvia borin* (Bodd.).
Vrij algemene broedvogel in E_2. Aankomst der broedvogels eind April: 23-4-'41 1 ex. Goes (Wa.), 24-4-'40 1 ex. Abbekinderen (V.).

158. Zwartkop — *Sylvia atricapilla* (L.).
Mogelijk zeer zeldzame broedvogel in E_2. Drie waarnemingen: 12-5-'42 zingend ♂, Van Hattumtuin, Ellewoutsdijk (Wa.), 13-6 tot 15-6-'43 zingend ♂ 's Gravenpolder (V.) en 6-7-'43 zingend ♂, de Groe, 's Gravenpolder (Wa.).

159. Tjiftjaf — *Phylloscopus collybita* (Vieill.).
Mogelijk zeer zeldzame broedvogel in D_5: 29-5-'44 zingend ex. bij Goes (Wi.); 15-6 en 22-6-'44 zingend ex. bij Kloetinge (Wa.).
Vrij zeldzame doortrekker. Najaarstrek van af begin Juli: 2-7-'40 2 zingende ex. Borssele (Wa.) tot half October: 11-10-'40 zingend ex. Goes (Wa.). Voorjaarstrek van af eind Maart: 23-3-'43 1 ex. Goes (Wi.), 23-3-'45 1 ex. Borssele (Wa.), tot begin Mei: 3-5-'41 1 ex. Borssele (Wa.).

160. Fitis — *Phylloscopus trochilus* (L.).
Algemene broedvogel in $E_{1, 2, 3}$. Vrij algemeen in $C_{2, 3}$ en D_5.
Aankomst van de broedvogels in de regel begin April, een enkele maal eind Maart: 31-3-'46 1 ex. bij 's Heer-Arendskerke (Wi.), 2-4-'46 1 ex. Borssele (Wa.). Wegtrek van af begin Juni: 1-6 en 11-6-'45 zingend ex. Borssele (Wa.).

161. Fluiter — *Phylloscopus sibilatrix* (Bechst.).
Slechts eenmaal waargenomen: 25-4-'45 zingend ex. Borssele (Wa.).

162. Sprinkhaanrietzanger — *Locustella naevia* (Bodd.).
Driemaal waargenomen: 23-4-'40 1 ex. Borssele (Wa.), 7-7-'43 1 ex. O.-Schengen (Wi.) en 6-7 t/m 27-7-'46 zingend ex. inlaag, Borssele (Wa.).

163. Grote Karekiet — *Acrocephalus arundinaceus* (L.).
Zeldzame broedvogel aan de Oost-Schengen, Zwaakse weel en de weeltjes bij Nisse.
De broedvogels arriveren half Mei: 14-5-'43 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.). Vroege wegtrek: 22-6-'43 ♂, Borssele (Wa.).

164. Kleine Karekiet — *Acrocephalus scirpaceus* (Herm.).
Volksnaam: Rietmosse.

Algemene broedvogel overal waar riet groeit.
De broedvogels arriveren eind April: 26-4-'46 1 ex. 's Gravenpolderse weel (V.); 27-4-'40 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.). Weg- en doortrek tot begin October: 3-10-'42 nog verscheidene ex. O.-Schengen (Wi.); 4-10-'40 verscheidene ex. W.-Schengen (Wa.).

165. Bosrietzanger — *Acrocephalus palustris* (Bechst.).
Zeldzame broedvogel op vochtige plaatsen langs boomdijken, bouwlanden en in E_1. Aankomst der broedvogels in de 3e week van Mei: 21-5-'42 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.).

166. Rietzanger — *Acrocephalus schoenobaenus* (L.).
Vrij algemene broedvogel in rietvelden van enige omvang.
Voorjaarstrek van af de eerste week van April: 9-4-'44 1 ex. O.-Schengen (KLOMP, Wa.) en 11-4-'37 1 ex. Wolfaartsdijk (V.). Najaarstrek tot begin October: 3-10-'42 1 ex. O.-Schengen (Wi.).

167. Waterrietzanger — *Acrocephalus paludicola* (Vieill.).
Slechts eenmaal waargenomen: 4-10-'42 2 ex. Calandpolder (Wa., Wi.).

168. Spotvogel — *Hippolais icterina* (Vieill.).
Algemene broedvogel in $E_{2, 3, 4}$ en D_5, bij voorkeur in vlierstruiken en sierheesters. De broedvogels arriveren begin Mei, gewoonlijk omstreeks 10 Mei: 2-5-'43 1 ex. bij Goes (V.); 2-5-'46 1 ex. Borssele (Wa.).

169. Winterkoning — *Troglodytes troglodytes* (L.).
Volksnaam: Duumpje.
Algemene broedvogel in $E_{2, 3, 4}$ en $D_{4, 5}$. Standvogel.

170. Grauwe Vliegenvanger — *Muscicapa striata* (Pall.).
Vrij algemene broedvogel in $E_{2, 3, 4}$ in de nabijheid van woningen. De broedvogels arriveren begin Mei, soms eind April: 30-4-'42 1 ex. Goes (Wi.).

171. Zwartgrauwe Vliegenvanger — *Muscicapa hypoleuca* (Pall.).
Zeldzame doortrekker in het voorjaar; vrij zeldzame doortrekker in het najaar. In sommige jaren zeer talrijk op de herfsttrek bv. in 1943 en 1944. Najaarstrek van af de derde week in Augustus: 18-8-'42 1 ex. Borssele (Wa.) tot begin October: 2-10-'44 1 ex. Goes (Wi.). Voorjaarstrek van af eind April: 30-4-'42 ♂ Goes (Wi.), 30-4-'45 ♂ Goes (Wi.), 3-5-'41 ♀ Borssele (Wa.), 4-5-'41 ♂ Borssele (Wa.).

172. Kuifleeuwerik — *Galerida cristata* (L.).
Slechts eens waargenomen: 17-1-'29 2 ex. Goesse polder (V.).

173. Boomleeuwerik — *Lullula arborea* (L.).
Vrij zeldzame doortrekker. Najaarstrek van af begin Augustus: 7-8-'42 2 ex. Borssele (Wa.). De herfsttrek duurt voort tot laat in de winter. Bij invallende koude soms in groter aantal. Voorjaarstrek van af de 2e helft van Februari: 20-2-'40 2 ex. v. Citterspolder (VAN OORDT en TIELEMAN); 25-2-'40 en 25-2-'43 zingend ♂, Borssele (Wa.) tot in de 2e helft van Maart: 18-3-'44 zingend ♂, Borssele (Wa.).

174. Veldleeuwerik — *Alauda arvensis* L.
Algemene broedvogel in A_3 en F. Algemene doortrekker en wintervogel. Sterke doortrek bij invallende koude.

175. Strandleeuwerik — *Eremophila alpestris flava* (Gm.).
Slechts eenmaal waargenomen: 27-10-'40 1 ex. Borssele (Wa.).

176. Grote Pieper — *Anthus richardi* Vieill.
Slechts eenmaal waargenomen: 6-11-'38 3 ex. Kaloot (Wa.).

177. Duinpieper — *Anthus campestris* (L.).
Zeldzame doortrekker: 20-4-'40 1 ex. zeedijk, Wilhelminadorp, 31-8-'46 1 ex. trekkend ZW over Borssele, 2-9 en 3-9-'43 1 ex. Borssele, 5-9-'45 1 ex. Borssele, 6-9-'45 2 ex. Borssele, 8-9-'45 1 ex. Borssele, 16-9-'41 1 ex. Borssele, 21-9-'41 2 ex. Kaloot, 29-9 en 30-9-'41 1 ex. Kaloot, 29-9-'42 1 ex. Kaloot, 4-10 en 5-10-'46 2 ex. Borssele, 19-10-'46 1 ex. trekkend ZW. over de Kaloot, Borssele (Wa.).

178. Boompieper — *Anthus trivialis* (L.).
Algemene broedvogel in C. Is de laatste 10 jaar toegenomen. De broedvogels arriveren begin April, soms eind Maart: 25-3-'40 2 ex. Borssele (Wa.).

179. Graspieper — *Anthus pratensis* (L.).
Volksnaam: Kantleeuwerik, Kantvliegertje.
Algemene broedvogel in A_3, C en D.
Het gehele jaar door waar te nemen. Doortrek bij vorst. Bij aanhoudende vorst en sneeuwval komen vele om.

180. Oeverpieper — *Anthus spinoletta littoralis* Brehm.
Algemene doortrekker en wintergast aan de zeedijken en op de schorren. Najaarstrek van af eind September: 28-9-'41 enkele ex. Borssele (Wa.). Is de gehele winter waar te nemen, ook nog bij strenge vorst zoals bv. in de winter 1941/1942. Voorjaarstrek tot half Maart: 11-3-'42 zingend ex. Noordnol, Borssele (Wa.).

181. Gele Kwikstaart — *Motacilla flava* L.
Volksnaam: Schaepewachtertje, Koeiewachtertje.
Vrij algemene broedvogel in A_3, $D_{2,3}$ en F.
Najaarstrek van af half Augustus: 14-8-'42 sterke trek langs de zeedijk, Borssele (Wa.), tot eind October: 24-10-'41 2 ex. Borssele (Wa.). Voorjaarstrek van af eind Maart: 26-3-'40 1 ex. Borssele, 27-3-'46 2 ex. Borssele (Wa.).

182. Engelse Gele Kwikstaart — *Motacilla flava flavissima* (Blyth).
Zeldzame doortrekker: 28-4-'40 ♂ zeedijk, Borssele, 28-4-'41 2 ♂♂ zeedijk, Borssele, 29-4-'40 2 ♂♂ zeedijk, Borssele, 1, 5 en 9-5-'41 ♂ zeedijk, Borssele (Wa.), 15-9-'41 ♂ zeedijk, Borssele (Wa.).

183. Grote Gele Kwikstaart — *Motacilla cinerea* Tunst.
Zeldzame doortrekker en wintergast: 6-9-'46 1 ex. Borssele (Wa.), 28-9-'45 1 ex. Borssele, 10-10'44 1 ex. Borssele (Wa.), 10-11-'46 1 ex. zeedijk, Borssele (Wi.), 14-12-'44 1 ex. Goes, 3-1-'45 1 ex. Goes (Wi.).

184. Witte Kwikstaart — *Motacilla alba* L.
Volksnaam: Paerdewachtertje, Mispitlopertje, Teêlezeêkertje.

Algemene broedvogel bij boerderijen en schuren.
Overwintert geregeld, zelfs bij strenge vorst waargenomen.

185. Rouwkwikstaart — *Motacilla alba yarrellii* Gould.
Zeldzame broedvogel te Borssele (1939) en in Hollestelle (herhaaldelijk). Mogelijk broedgeval: 10-7-'41 ♀ voedsel verzamelend in Schengenpolder (Wa.). Vrij zeldzame doortrekker vanaf begin Maart: 12-3-'41 ♀ Borssele (Wa.).

186. Pestvogel — *Bombycilla garrulus* (L.).
Zeldzame wintergast. Alle waarnemingen vallen in Januari, Februari en begin Maart.

187. Klapekster — *Lanius excubitor* L.
Zeer zeldzaam. Van 1-9-'42 tot 5-10-'42 vertoefde een tweespiegelig ex. te Borssele, 18-10-'46 1 ex. Borssele (Wa.).

188. Roodkopklauwier — *Lanius senator* L.
Zeer zeldzaam. Mogelijk één broedgeval: 17-5-'39 een baltsend paartje bij Kloetinge (V.).
Verdere waarnemingen: 22-8-'43 1 ex. Lewedorp (TIELEMAN) en 14-9 tot 17-9-'42 1 ex. Borssele (Wa.).

189. Grauwe Klauwier — *Lanius collurio* L.
Zeldzame broedvogel in C_3, D_4, $_5$. De broedvogels komen terug in de 1e helft van Mei: 12-5-'42 zingend ♂ Coudorpe (Wa.).

190. Baardmannetje — *Panurus biarmicus* (L.).
Zeer zeldzame doortrekker. Op 24-11-'41 ♂ en ♀ inlaag, Borssele, later naar het Z. over de W.-Schelde wegtrekkend; 27-11-'41 2 ex. (1 ♂) inlaag Borssele (Wa.).

191. Koolmees — *Parus major* L.
Algemene broedvogel in $E_{2,3}$. Standvogel.
Duidelijke trekwaarneming: 2-7-'40 verscheidene juv. ex. trekkend langs de zeedijk bij Borssele (Wa.). Van half September '43 tot eind October '43 een invasie.

192. Pimpelmees — *Parus caeruleus* L.
Vrij algemene broedvogel in $E_{2,3}$. Standvogel.
Duidelijke trek: half September '43 tot eind October '43 een invasie.

193. Zwarte Mees — *Parus ater* L.
Onregelmatige doortrekker en wintergast. Soms invasies zoals van af 10 Sept. '43 tot 24 Oct. '43.

194. Glanskopmees — *Parus palustris longirostris* Kleinschm.
Zeer zeldzame doortrekker. Tweemaal: 6-4-'34 1 ex. Goes; 8-4-'34 1 ex. Abbekinderen (V.).

195. Staartmees — *Aegithalos caudatus europaeus* (Herm.).
Zeldzame doortrekker en wintergast. 2-1-'35 10 ex. Goes (V.), 15-3-'41 3 ex. Goes, 3-4-'44 5 ex. Goes, 27-4-'44 enkele ex. Goes (Wi.), 23-9-'37 12 ex. Borssele, 20-10-'46 ± 30 ex. Borssele, 4-11-'41 10 ex. Borssele (Wa.).

196. Boomkruiper — *Certhia brachydactyla* Brehm.
Zeldzame broedvogel in C_3, D_5 en E_2. Standvogel.

197. Goudhaantje — *Regulus regulus* (L.).
Vrij algemene doortrekker en wintergast van af begin September. Soms invasies: 10-9-'43 begin van een invasie. Voorjaarstrek tot eind April: 23-4-'42 1 ex. 's Gravenpolder (J. C. LODDER).

198. Vuurgoudhaantje — *Regulus ignicapillus* (Temm.).
Vrij zeldzame doortrekker en wintergast van af begin September: 6-9-'40 enkele ex. Borssele (Wa.), tot begin April: 4-4-'41 1 ex. Borssele (Wa.).

199. Bonte Kraai — *Corvus cornix* L.
Algemene doortrekker en wintergast. Verschijnt in de regel in de 2e week van October: 7-10-'45 1 ex. O.-Schengen, 1 ex. Zandkreek (Wi.), 8-10-'41 1 ex. Borssele, 8-10-'39 1 ex. Borssele (Wa.), 10-10-'39 1 ex. Goes (V.). Een vroege datum: 29-9-'15 1 ex. Krabbendijke (Ardea 5, p. 7). Voorjaarstrek tot half April: 16-4-'29 enkele ex. bij Goes (V.), 17-4-'42 35 ex. trekkend NO. over Borssele (Wa.). Een late doortrekker: 22-4-'17 1 ex. Krabbendijke (Ardea 7, p. 7).
Van 1907 tot 1909 huisde een gemengd broedpaar van *cornix* × *corone* te Kloetinge (SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG, Avifauna Neerlandica, 1908, p. 8).
Een bastaard van Bonte en Zwarte Kraai werd in het veld waargenomen van 11-2-'42 tot 22-3-'42 bij Nieuwdorp (Wa., Wi.).

200. Zwarte Kraai — *Corvus corone* L.
Niet algemene broedvogel in $E_{2,3}$ en C_3. Is het gehele jaar door in enkele ex. of families waar te nemen. Heeft zeer te lijden van de achtervolging door de mens.

201. Roek — *Corvus frugilegus* L.
Sedert 1941 (waarschijnlijk in verband met oorlogshandelingen op Walcheren) zeldzame broedvogel, bij voorkeur in hoge iepen. Een kleine kolonie van ± 10 nesten te Goes en in 1946 (zeer waarschijnlijk door inundatie van Walcheren) toeneming van het aantal broedparen te Goes tot 46 en een nieuwe nederzetting van 44 nesten te Heinkenszand.
Van af October neemt het aantal vogels op de landerijen toe. Grote troepen overwinteren, vaak in gezelschap van andere corvieden. Na April zijn nog slechts de broedvogels aanwezig.

202. Kauw — *Coloeus monedula spermologus* (Vieill.).
Algemene broedvogel in schoorstenen te Goes, ook wel in holle bomen van het reigerbos aldaar. Verder verspreid enkele broedparen in de dorpen en in schoorstenen van alleenstaande huizen in het polderland (bv. in de Schengenpolder).
Algemene doortrekker (vooral in October en Maart) en wintergast. Één waarneming van wegtrek bij inval van koude: 5-1-'43 35 stuks in 2 troepen naar ZW. bij Goes (V.).

203. Noordse Kauw — *Coloeus monedula monedula* (L.).
Zeldzame doortrekker samen met gewone Kauwtjes. 7-2-'42 1 ex. met Zweedse ring, 14-6-'40 als nestjong geringd te Hasselfors, Skagershult, 37 km ZW. van Örebro, Zweden, doodgevonden in de Wilhelminapolder. 23-11-'41 1 ex. 's Heerenhoek, 6-12-'42 4 ex. Driewegen (Wa.).

204. Ekster — *Pica pica* (L.).
Volksnaam: Staertikster.
Zeldzame broedvogel in $E_{2, 3}$ en C_3, iets algemener in het ZW-deel van het eiland. Standvogel, met zwerfneiging in het winterhalfjaar. Tijdens de oorlog duidelijke toeneming. Leucistisch ex. reeds enkele jaren aan de Zwaakse Weel.

205. Vlaamse Gaai — *Garrulus glandarius* subspec.
Volksnaam: Broekikster.
Zeldzame broedvogel in C_3.
In invasiejaren, zoals in 1941, sterke doortrek in October, in ZW.-richting over het eiland. In andere jaren zwakke trek in voor- en najaar merkbaar.

206. Spreeuw — *Sturnus vulgaris* L.
Zeer algemene broedvogel onder daken, in holle bomen e.d.
Zeer algemene doortrekker. Van af eind Mei grote troepen, voornamelijk jonge ex., voedselzoekend op de weilanden. Van af half Juni reeds merkbare doortrek: 16-6-'39 63 ex. in 5 troepen in een uur naar ZW over Kloetinge (V.).
Een albino werd 1-1-'44 te Borssele waargenomen en een lichtgrijs ex. 11-11-'40 te 's H. Arendskerke (Wa.).

207. Wielewaal — *Oriolus oriolus* (L.).
Volksnaam: Gele wiewouw.
Vrij zeldzame broedvogel, in $E_{2,3}$.
Vrij zeldzame doortrekker. Voorjaarstrek van af begin Mei: 2-5-'43 1 ex. Jachtse bos, 2 ex. 's Gravenpolder (Wi., V.). Sommige ex. zwerven in de broedtijd rond, blijkbaar zonder te broeden bv. 26-5-'40 ♀ trekkend Z. over de W.-Schelde bij Borssele (Wa.) en in Mei en Juni 1940 en 1941 verscheidene ex. bij Borssele op plaatsen waar zij niet broeden. Najaarstrek tot eind Augustus, soms begin September: 27-8-'42 ♂ ad. bij Kwadendamme (Wa., Wi.); 3-9-'44 1 ex. Heerenpolder (Wi.).

208. Vink — *Fringilla coelebs* L.
Volksnaam: Slagvienke.
Vrij algemene broedvogel in $E_{2, 3, 4}$.
Algemene doortrekker van af begin September, bv. 3-9-'41 doortrekkend te Borssele (Wa.). Bij inval van vorst duidelijke verplaatsingen: 23-12-'42 11 ex. trekkend ZW. bij 's Gravenpolder (V.), 2-1-'43 7 ex. trekkend ZW. bij 's Gravenpolder (V.), 18-1-'42 doortrekkende troepjes bij 's H. Arendskerke (Wi.). Voorjaarstrek tot in de 3e week van April: 21-4-'40 ♀ trekkend N. over de Schelde, Borssele (Wa.).

209. Keep — *Fringilla montifringilla* L.
Vrij algemene doortrekker van af begin October, soms eerder bv. 24-9-'40 enkele ex. doortrekkend, samen met Vinken, te Borssele (Wa.). Wintergast. Voorjaarstrek tot half April: 10-4-'40 1 ex. inlaag, Borssele (Wa.).

210. Putter — *Carduelis carduelis* (L.).
Vrij algemene broedvogel in E_2, in middelgrote bomen langs wegen en in de dorpen. Neemt in aantal toe.
Doortrek begint eind Juli: 31-7-'41 1 ex. zeedijk, Borssele (Wa.). De

trek culmineert eind September en in October. Overwintert in klein aantal, zelfs bij strenge vorst. Voorjaarstrek van begin Maart tot in de 2e helft van Mei.

211. Sijs — *Carduelis spinus* (L.).

Zeer onregelmatige doortrekker en wintergast. Herfsttrek van af de 3e Septemberweek: 22-9-'39 troepjes, Hollestelle (Wa.). Winterbewegingen onder invloed van vorst: 7-1-'42 700 à 800 ex. Oudelande (Wa.). Voorjaarstrek in Maart: 2-3-'46 enkele ex. Borssele (Wa.), 26-3-'40 1 ex. Borssele (Wa.).

212. Frater — *Carduelis flavirostris* (L.).

Vrij zeldzame, onregelmatige doortrekker en wintergast op A_3, van af begin October: 4-10-'42 5 ex. N.-Sloe (Wi.), tot begin Maart: 10-3-'37 ± 25 ex. N.-Sloe (V.). Van 1914 tot 1920 geregeld vluchten 's winters aan het Z.-Sloe en soms N.-Sloe (VAN OORDT). Grootst waargenomen aantal 28-11-'36 ± 150 ex. N.-Sloe (V.).

213. Barmsijs — *Carduelis flammea* (L.).

Zeldzame doortrekker: 12-10-'46 1 ex. bij Nieuwdorp, 3, 5, 14 en 17-11-'43 1 ex. Borssele, 5 en 7-11-'46 2 ex. Borssele (Wa.).

214. Kleine Barmsijs — *Carduelis flammea cabaret* (P. L. S. Müll.).

Zeer zeldzame doortrekker: 21-11-'41 1 ex. Borssele (Wa.).

215. Kneu — *Carduelis cannabina* (L.).

Volksnaam: Kerneutje.

Vrij algemene broedvogel in $C_{2,\ 3}$, $D_{4,\ 5}$, $E_{2,\ 4}$ en in heggen langs bouwlanden. Neemt in aantal sterk af.

Vrij algemene doortrekker van af eind September. Overwintert regelmatig, voornamelijk op A_3, zelfs bij strenge vorst. Verdwijnt bij langdurige strenge koude, was bv. afwezig van 28-1-'42 tot 14-3-'42 op de Kaloot (Wa.). Voorjaarstrek vooral in Maart, tot begin Mei: 9-5-'29 enkele troepjes, Wilhelminapolder (V.).

216. Huismus — *Passer domesticus* (L.).

Volksnaam: Mosse.

Zeer algemene standvogel, vooral in de buurt van menselijke woningen. In het winterhalfjaar zeer veel buitendijks op aren van *Spartina Townsendii*, samen met Ringmussen.

217. Ringmus — *Passer montanus* (L.).

Volksnaam: Boommosse.

Algemene broedvogel in holle bomen, onder daken en vrij in struiken. Herfsttrek voornamelijk eind Sept./begin Oct. Overwintert geregeld, doch verdwijnt bij strenge vorst (bv. in 1942).

218. Kruisbek — *Loxia curvirostra* L.

Tijdens de invasie van 1942 flinke doortrek waargenomen van 26-8 t/m 4-9, in Z.-richting bij Borssele (Limosa 16, p. 93). Op 24-7-'44 7 ex. Borssele (Wa.).

219. Groenling — *Chloris chloris* (L.).

Volksnaam: Groenienkel, Groene Vienke.

Algemene broedvogel in E_2, vrij algemeen in $C_{2,\ 3}$, $D_{4,\ 5}$ en E_4.

Vrij algemene doortrekker van af half September: 16-9-'41 60 ex. Hollestelle (Wa.). Overwintert geregeld, behalve bij aanhoudende strenge vorst. Voorjaarstrek tot begin Mei: 3-5-'41 40 ex. Koningspolder, Nieuwdorp (Wa.).

220. Grauwe Gors — *Emberiza calandra* L.
Zeer zeldzame doortrekker. 26-3-'44 1 ex. W.-Schengen (Wa.); 7-4-'44 2 ex. W.-Schengen (KLOMP, MIDDELMAN, Wa.).

221. Geelgors — *Emberiza citrinella* L.
Volksnaam: Gele Vienke.
Algemene broedvogel aan slootkanten.
Algemene doortrekker en wintergast, vooral langs zeedijken en schorren. 's Winters ziet men daar vaak grote troepen, die enkel uit ♂♂ of ♀♀ bestaan.

222. Rietgors — *Emberiza schoeniclus* (L.).
Vrij zeldzame broedvogel in $B_{1, 2, 3}$ en in *Spartina Townsendii* in het Z.-Sloe en aansluitend gebied.
Herfsttrek vooral in October. Overwintert geregeld, zelfs bij de strengste vorst, in *Spartina*-velden buitendijks.

223. IJsgors — *Calcarius lapponicus* (L.).
Zeer zeldzame wintergast. 8-12-'41 1 ex. Calandpolder, 18 en 19-12-'41 minstens 3 ex. Kaloot, 12-1-'42 1 ex. Calandpolder, 24-1-'42 enkele ex. trekkend, Borssele (Wa.).

224. Sneeuwgors — *Plectrophenax nivalis* (L.).
Vrij zeldzame doortrekker. Door trekconcentratie en gunstige voedselomstandigheden een algemene doortrekker en wintergast bij Borssele. Herfsttrek van af eind September: 29-9-'42 enkele ex. Kaloot (Wa.). Voorjaarstrek tot eind Maart: 27-3-'42 1 ex. Z.-Sloe (Wa.).

Literatuur

Kaarten:

Topografische kaart des Rijks.
Schaal 1 : 200 000, kaartbladen 16 en 17;
Schaal 1 : 50 000, kaartbladen 48 en 49;
Schaal 1 : 25 000, kaartbladen 636-639, 657-661, 669 en 680-682.

Geschriften:

Amoeba 1-22, 1922-1946.
Ardea 1-34, 1912-1946.
Centraal Bureau voor de Statistiek, 1941: Beredeneerde indeeling van Nederland in economisch-geografische eenheden.
De Levende Natuur 1-49, 1896-1944.
Eykman, C., c.s., 1937 v.v.: De Nederlandsche Vogels. Wageningen.
Haverschmidt, Fr., 1942: Faunistisch overzicht van de Nederlandsche broedvogels. Leiden.
Jaarbericht Club Nederlandse Vogelkundigen 1-17, 1911-1927.
Jaarboekje Ned. Ornith. Ver. 7 en 8, 1909-1911.

Jaarboekje Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels, 1899-1936.
Junge, G. C. A., 1935-1944: Resultaten van het Ringonderzoek, 22 en 23 in Ardea 24 en 25, 24-31 in Limosa 10-17.
Limosa 10-17, 1937-1944.
Van Oordt, G. J. en Verwey, J., 1925: Voorkomen en trek der in Nederland in het wild waargenomen vogelsoorten. Leiden.
Van Oort, E. D., 1911-1932: Resultaten van het Ringonderzoek, 1 in Jaarb. N.O.V. 8, 2-14 in Ardea 1-12, 15-19 in Zoöl. Med. 9 en 12-15.
——, 1918-1935: Ornithologia Neerlandica, Dl. 1-5.
Orgaan Club Ned. Vogelkundigen 1-9, 1928-1936.
Sleijser, A. J., 1933-1934: Resultaten van het Ringonderzoek, 20 in Zoöl. Med. 16, 21 in Ardea 23.
Snouckaert van Schauburg, R. baron, 1908: Avifauna Neerlandica.
Verslagen en Meded. Ned. Ornith. Ver. 1-6, 1904-1909.
Wiltink, N.L., 1924: Zuid-Beveland, in Schuiling, R., Geografische Bijzonderheden, pp. 354-380.

Vleermuizen als prooi van den Boomvalk (*Falco subbuteo* L.)

door

MR. FR. HAVERSCHMIDT

(Met Plaat I)

Zoowel WITHERBY (1939) als NIETHAMMER (1938) maken melding van het feit, dat de Boomvalk somtijds vleermuizen bemachtigt. Welke soorten dit betreft wordt echter niet medegedeeld, ook UTTENDÖRFER (1939) laat ons in dit opzicht geheel in den steek. Hoewel WITHERBY zelfs opgeeft: „Bats have been recorded several times", kan ik in de mij ten dienste staande literatuur slechts enkele spaarzame opgaven vinden waarin van het vangen van vleermuizen door den Boomvalk wordt gewag gemaakt.

HESSE (1919, 1926) zag twee Boomvalken kort na elkaar elk een vleermuis slaan. Belangrijker is de waarneming van CSÖRGEY (1917), omdat zij de eenige is waarin beschreven wordt hoe de Boomvalk te werk ging: „Vor Jahren stand ich auf Nachtfalter lauernd unbeweglich vor einem blühenden Strauche eines Parkes als ein Lerchenfalke in meiner nächsten Nähe herabstürzte, fast die Erde streifend. Dann stiess er steil aufwärts und griff eine über mir flatternde Fledermaus, wobei er sich rücklings überschlug".

PONCY (1925) zag een Boomvalk misslaan op vleermuizen: „... je note le 4 Octobre 1922 à 18 h. 30 par temps splendide: Un Hobereau manque trois fois de suite de grandes Chauve-souris, qui au nombre d'une quarantaine voltigent à cinquante mètres du Port de Genève. Par d'habiles et rapides crochets, elles évitent l'attaque du rapace qui leur fond dessus du haut des airs".

Tenslotte vond UTTENDÖRFER (1939) de resten van een vleermuis onder den vraatboom van een Boomvalk, terwijl hij verder nog een waarneming vermeldt van FINCKENSTEIN en SCHAEFER die een Boomvalk een vleermuis zagen slaan. In geen dezer gevallen wordt echter de soort opgegeven.

In 1944 gelukte het mij eenige gegevens hieromtrent te verzamelen. In een hakhoutboschje ten Noorden van de Lindevallei bij Wolvega, waarin een aantal dennen staat, nestelde in een oud kraaiennest een paartje Boomvalken, dat op 14 Juni 3 eieren had. 21 Augustus waren de jongen uitgevlogen en zaten verspreid in de boomen. Over het algemeen is het zoeken van prooiresten onder den nestboom van een Boomvalk een ondankbaar werk, omdat er meestal niets te vinden is. Maar ditmaal was ik gelukkiger, want onder den nestboom lagen 4 versche vlieghuiden (2 rechter en 2 linker) van vleermuizen (Plaat I) en onder een den waaruit ik een der jongen opstootte, een half opgevreten vleermuis waarvan de schedel gelukkig onbeschadigd was. Volgens JUNGE behoorden de 4 vlieghuiden tot *Nyctalus noctula* (Schreb.), de Rosse Vleermuis, daar de zware duim en armlengte met deze soort overeenkwamen. De schedel van de gedeeltelijk opgevreten vleermuis werd door VAN DEN BRINK gedetermineerd als *Eptesicus serotinus* (Schreb.), de Laatvlieger. Vast staat dus dat deze Boomvalken minstens 2 *Nyctalus noctula* en 1 *Eptesicus serotinus* hebben bemachtigd.

De levenswijze van deze soorten verschilt nogal, want *Nyctalus noctula* is een der beste vliegers, die reeds vroeg in den avond te voorschijn komt, volgens IJSSELING en SCHEYGROND (1943) reeds voor zonsondergang. Merkwaardig is ook wat BREHM (1920) van deze soort zegt: „Nicht selten sieht man sie schon einige Stunden vor Sonnenuntergang und, falls man so sagen darf, oft genug im Kampfe mit Raubvögeln. Durch ihre schnellen Wendungen weiss sie aber fast allen Angriffen sehr geschickt zu entgehen; nicht einmal der behende Baumfalke (*Falco subbuteo*), der doch sogar die Schwalben fängt, vermag ihr beizukommen. Man darf unter allen Fledermäusen sie die gewandteste nennen".

Eptesicus serotinus daarentegen vertoont zich pas veel later in den avond en schijnt ook een minder goed vlieger te zijn. BREHM zegt van deze soort: „Ihr Flug zeigt weniger Gewandtheit, nicht jene schnellen Zickzack- und Knitterwendungen, ist jedoch keineswegs matt und schwer-